

Doktrína Armády ČR

(Praha, listopad 2000)

Motto: „Válka je oblast nejistoty Obyčejný rozum postihne možná někdy tuto pravdu náhodou, jindy třeba neobyčejná odvaha pochybení napraví, ale ve většině případů vždy vyjde najevo, nedostává-li se rozumu.“

Clausewitz

Doktrína Armády České republiky, která se dostává čtenáři do rukou, představuje novou dimenzi v myšlení vojenských profesionálů. Ti jsou a i v budoucnu budou konfrontováni s různorodými situacemi, v nichž může být použita vojenská síla. Úspěšné řešení těchto situací závisí na hloubce pochopení obecných zákonitostí velitelským sborem a na jeho schopnosti aplikovat je v řízení vojsk.

Vojenská strategie České republiky požaduje připravenost Armády ČR k použití v různých operačních a geografických podmínkách, v širokém spektru činností, od operací k obraně území státu a Aliance až po zasazení při nevojenských ohroženích. To od velitelského sboru vyžaduje samostatnost, schopnost vlastního úsudku a správné reakce na široké spektrum situací. Doktrínu je proto nutno chápat ne jako souhrn příkazů, ale jako oporu v myšlení, vytvářející povědomí o smyslu toho, co děláme při naplňování poslání armády a úkolů, před kterými stojí.

I když tato Doktrína Armády České republiky předpokládá aktualizaci v návaznosti na novelizaci bezpečnostních dokumentů ČR, věřím, že přispěje k pěstování profesionálního umu velitelského sboru naší armády a vytvoří teoretický základ pro vypracování doktrín nižšího řádu.

Náčelník Generálního štábu Armády České republiky
generálporučík Ing. Jiří Šedivý

Kapitola 1: „Doktrína a její význam“

Doktrína (doctrina - lat. umění, věda, nauka) je termín používaný v tomto dokumentu. Obecně představuje souhrn vyhraněných názorů na určitý problém. Ve vojenském prostředí představuje možné vyjádření základních principů a vojenského myšlení, vztahujících se k použití vojenských sil ve vojenských operacích. Je autoritativní, ale vyžaduje vlastní přístup při její aplikaci.

Funkce a úroveň „Doktríny Armády České republiky“

Doktrína Armády České republiky je společnou doktrínou všech jejích složek. Je jedním z nástrojů k zajištění integrity a suverenity státu a zabezpečení interoperability s armádami členských států NATO. Jejím účelem je poskytnout obecné metodické pokyny pro plánování, přípravu sil AČR k provedení a splnění vojenských operací v míru, v krizové situaci i za války. Je oficiálním vyjádřením vojenského myšlení. Vytváří podmínky a východiska pro rozpracování doktrín nižšího řádu.

Vývoj „Doktríny Armády České republiky“

Doktrína Armády České republiky vychází z poznatků soudobého vojenství a získaných zkušeností. Vytváří národní rámec přístupu k zajištění základního úkolu AČR - obrany státu a plnění spojeneckých závazků České republiky, a to v celém spektru předpokládaných úkolů.

Doktrína AČR jako nový dokument vychází z „Bezpečnostní strategie České republiky“, jako základního koncepčního dokumentu bezpečnostní politiky státu, z „Vojenské strategie České republiky“ a základních vojensko-politických a vojenských normativních aktů NATO/SHAPE shrnující principy a zásady související s vojenským zajištěním bezpečnosti státu a Severoatlantické aliance. Odráží získané zkušenosti z mírových operací a společných cvičení s armádami států NATO. Dává odpověď na otázky, v jakých podmínkách bude AČR působit a za jakých v nich může uspět. Vztahuje se jak k nasazení v bojových, tak i nebojových operacích. Poskytuje základní teoretická východiska pro praktickou aplikaci použití vojenské síly v širokém spektru různých ohrožení a jejich projevů. Propojuje strategickou úroveň s operační a má vliv na zásady použití a způsoby činnosti taktických celků.

Tato doktrína není považována ani za neomylnou či dogmatickou, ale měla by být respektována. Předpokládá tvůrčí přístup při aplikaci v ní uvedených poznatků. Je mnohostranná, ale současně poskytuje východiska pro řešení konkrétních úkolů. Není souhrnem příkazů, ale dává doporučení a návod k možnému řešení. Poskytuje prostor pro diskusi uvnitř i vně armády a měla by být podporována její konstruktivní kritika a hodnocení. Kontinuální vývoj ji činí aktuální, živou a upotřebitelnou (viz schéma 1). Odpovědnost za zpracování, průběžnou aktualizaci a užití doktríny ve vojenské praxi byla v současné době delegována na Generální štáb AČR.

Aplikovatelnost „Doktríny Armády České republiky“

Obsah Doktríny AČR pojednává o konfliktech a operacích, v nichž by mohla AČR působit. Je stejně relevantní pro vedení všeobecné války nebo regionálního konfliktu.

Je možné, že budoucí vážný konflikt se neobejde bez použití zbraní hromadného ničení (jaderné zbraně, chemické a biologické zbraně). V současné době však neexistuje žádný na zkušenosti založený předpoklad pro povahu doktríny, jenž by byl relevantní v případě, že by tyto zbraně měly být použity. Tato Doktrína Armády České republiky je proto napsána v kontextu konvenčních operací.

Kapitola 2: „Východiska doktríny AČR“

BEZPEČNOSTNÍ PROSTŘEDÍ

Současné bezpečnostní prostředí je charakterizováno překonáním globální blokové konfrontace. Podstatně se snížila možnost vypuknutí globálního válečného konfliktu, ale zvýšila se možnost vzniku hrozeb nižší úrovně, které mohou přicházet z rozličných směrů a geografických oblastí a které ve své kombinaci mohou přerůst v ohrožení velkého rozsahu. Jejich zdrojem jsou, kromě států, v rostoucí míře i nestátní subjekty, které nerespektují mezinárodní závazky, principy a lidská práva.

Vnější rizika se mohou ve svých důsledcích kombinovat s riziky majícími původ uvnitř země. Bezpečnost státu je vymezena jeho schopností čelit jak vojenskému napadení,

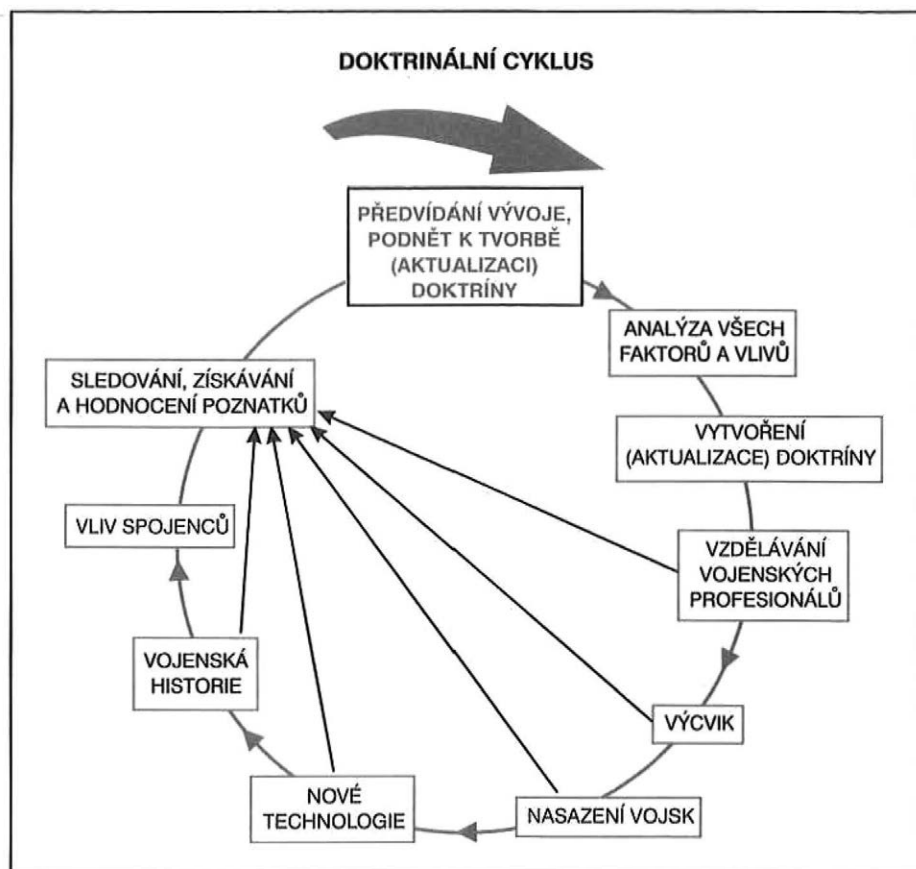

Schéma 1

tak nevojenským ohrožením. Možnost propojování vnitřních a vnějších, vojenských a nevojenských ohrožení vyžaduje připravenost ozbrojených sil ČR a AČR, jako jejich hlavní složky, vyrovnat se se širokým spektrem činností v možných situacích.

Potencionální bezpečnostní rizika, na jejichž eliminaci se AČR v omezeném nebo plném rozsahu bude podílet, definuje dokument Vojenská strategie České republiky.

VNĚJŠÍ ASPEKTY ZAJIŠTĚNÍ BEZPEČNOSTI

Sílicí negativní vlivy, které se mohou při jejich neúčinném řešení vymukat kontrole jednotlivých států a které mohou mít ve vzdálené budoucnosti velmi závažné následky, vyžadují společný a účinný postup mezinárodního společenství proti jejich zdrojům.

Česká republika se proto orientuje na ty činitele a síly, které podporují mír, stabilitu a demokracii a za základ zajištění své bezpečnosti považuje členství v Alianci a plnění washingtonské dohody.

Obrana životních a strategických zájmů ČR vyžaduje udržení spolehlivých spojeneckých svazků, vycházejících z principů kolektivní obrany, prohlubování transatlantických vazeb a posilování struktur společné bezpečnosti států. Přechod od samostatné obrany k obraně kolektivní znamená, že vojenská obrana České republiky není zajišťována jen na jejích hranicích, ale na aliančních hranicích a v případech prevence konfliktů a podpory míru v souladu s příslušným mandátem Rady bezpečnosti OSN (OBSE) i vně těchto hranic.

Z těchto důvodů bude Armáda České republiky při zachování individuální schopnosti k obraně státu uskutečňovat vojenské operace zpravidla formou účasti ve společných mnohonárodních operacích ozbrojených sil spolupůsobících států Aliance a zúčastňovat se mírových operací mezinárodních bezpečnostních struktur.

VNITŘNÍ ASPEKTY ZAJIŠTĚNÍ BEZPEČNOSTI

V souladu s Ústavou a právním řádem ČR, Listinou základních práv a svobod a Chartou OSN, článek 51 a Severoatlantickou smlouvou, Česká republika rozvíjí a udržuje individuální schopnost obrany proti vnějšímu napadení a eliminaci nevojenských ohrožení.

Při eskalaci ohrožení bezpečnosti státu mohou být k zajištění životních nebo strategických zájmů použity všechny dostupné prostředky, včetně vojenských. K tomu jsou určeny mírově rozvinuté síly s možností jejich výběrového doplnění podle charakteru a rozsahu daného ohrožení nebo mobilizačně rozvinutá AČR, určená k vedení operace k obraně společně se silami a prostředky Severoatlantické aliance.

AČR může také posilovat složky ministerstva vnitra (formou asistenční činnosti), nebo uskutečňovat operace samostatně i společně se silami a prostředky ostatních rezortů. K záchraně civilního obyvatelstva před nebezpečím, které ohrožuje životy, zdraví nebo značné majetkové hodnoty, buduje a připravuje vojenské záchranné útvary a v případě potřeby může zasazovat i další specializované jednotky a útvary druhů vojsk a služeb.

Operační členění AČR na **síly okamžité reakce, síly rychlé reakce a hlavní obranné síly**, zařazené do příslušných kategorií pohotovosti, umožňuje pružnou reakci a nasazení AČR v různých podmínkách a formách diferencované podle vzniklé situace a stanovených úkolů.

POUŽITÍ SIL A PROSTŘEDKŮ AČR

Síly a prostředky AČR mohou být podle konfliktu použity na strategické, operační a taktické úrovni. Na **strategické úrovni** mohou být síly a prostředky AČR použity k obraně národních a aliančních zájmů nebo zájmů společenství států (OSN, OBSE) spolu s politickými, diplomatickými, ekonomickými a dalšími prostředky.

Orgán strategické úrovně řízení (Generální štáb AČR) je odpovědný za budování, systematický rozvoj a přípravu AČR v souladu s požadavky Vojenské strategie ČR a přijatými mezinárodními závazky. Koordinuje a řídí použití vojenských prostředků státu při realizaci jím stanovených politicko-strategických cílů.

Na **operační úrovni** mohou být síly a prostředky AČR použity k uskutečnění operací v daném prostoru odpovědnosti a čase ke splnění vojensko-strategických cílů. Zpravidla budou tyto síly a prostředky součástí společných mnohonárodních uskupení.

Na taktické úrovni vedou svazky, útvary a jednotky bojovou, případně i nebojovou činnost k dosažení taktických cílů, pomocí nichž se naplňují cíle operační.

Široké spektrum ohrožení a z toho vyplývajících činností, včetně jejich možného rozsahu, vede k tomu, že přestává existovat přesně vymezená hranice mezi jednotlivými úrovněmi použití sil. Například i některé taktické činnosti mohou zajišťovat naplňování politicko-strategických cílů.

VOJENSKÉ UMĚNÍ

Použití sil a prostředků AČR vyžaduje od velitelů a štábů na strategické a operační úrovni mít politický přehled, zkušenosti, odborné znalosti, představu o charakteru budoucích konfliktů a o vojensko-strategickém a operačním prostředí, ve kterém AČR zajišťuje dosažení politicko-strategických cílů státu.

Základem odborných znalostí je teorie vojenského umění, jež zahrnuje vojenskou strategii, operační umění a taktiku.

Vojenská strategie je souborem vědeckých poznatků a praktických opatření spjatých s výstavbou, přípravou a použitím vojsk AČR při zajišťování politicko-strategických cílů státu. Vyjadřuje teoretická a praktická východiska a opatření, související s přípravou vojsk AČR čelit vojenskému ohrožení státu. Určuje způsob výstavby, přípravy a použití vojsk AČR s ohledem na jejich úkoly a možné společné působení s ozbrojenými silami spojenců.

Naplňování vojenské strategie umožňuje reagovat na nová rizika a ohrožení, připravovat se na možný vývoj a spolupodílet se na vytváření stabilního a bezpečného prostředí v středoevropském a nepřímo i euroatlantickém prostoru.

Operační umění zahrnuje teorii a praxi přípravy a vedení společných i samostatných operací. Vychází z požadavků vojenské strategie a usměrňuje taktiku, která jej zpětně ovlivňuje.

Velitel na operačním stupni velení využívá operačního umění k převádění strategických záměrů do reálných plánů a následných činností.

Taktika je nejnižší součástí vojenského umění a zahrnuje teorii a praxi přípravy a vedení boje i nebojové činnosti jednotek, útvarů a svazků.

Kapitola 3: „Vojenské operace“

KATEGORIE VZTAHŮ

Spektrum vztahů mezi společenstvími, státy, národy a komunitami zahrnuje tři hlavní kategorie: **mír, konflikt a válka**.

Mír je stavem, ve kterém jsou existující rozpory a neshody, vznikající z rozdílných zájmů a cílů té či oné strany řešeny bez použití síly, nebo existuje vůle hrozící konflikt odvrátit. K urovnání sporů jsou využívány zákonné politické, diplomatické, ekonomické a případně i jiné prostředky.

Výjimkou je situace, vyžadující eliminaci komunit mezinárodního terorismu a organizovaného zločinu, které se ve své činnosti necítí vázány žádnými právními, morálními a etickými normami. V tomto případě stát, i když se nachází v mírovém stavu, samostatně nebo v součinnosti s jinými státy používá v nezbytné míře násilné prostředky pro boj s těmito silami.

Ozbrojené síly jsou rozvinuty na úroveň zabezpečující reakci na nevojenská ohrožení, mírový výcvik a tvorbu mobilizačních záloh.

Konflikt je stavem, ve kterém existující rozpory a neshody, vznikající z rozdílných zájmů a cílů stran, se stávají nesmiřitelnými. Zúčastněné strany v souladu s prohlubujícími se rozpory využívají různé kombinace politických, diplomatických, vojenských, ekonomických a dalších prostředků a činností k prosazování svých zájmů, což může vyvrcholit použitím vojenské síly. O použití vojenské síly při řešení konfliktu rozhoduje politické vedení státu. Připravenost na vojenské způsoby řešení konfliktu vyžaduje, aby ozbrojené síly byly rozvinuty a použity úměrně k úrovni násilí.

Strany (státy), které nejsou přímo zapojeny do konfliktu, se mohou za určitých podmínek zúčastnit vojenských akcí k jeho vyřešení.

Válka je nejextrémnější formou konfliktu a vztahů mezi státy nebo jejich společenstvími. Zúčastněné strany považují vzájemné rozpory a ohrožení svých cílů za tak podstatné, že jsou přesvědčeny, že jediným možným řešením je použití vlastní vojenské síly k jejich prosazení.

Ozbrojené síly státu jsou rozvinuty a převedeny do plné bojové pohotovosti a celý stát do válečného stavu.

KRIZE A JEJICH ZVLÁDNUTÍ

Ztráta možnosti řešit vzniklou situaci, případně odvrátit hrozbu standardními prostředky, je obecně pojímána jako vznik **krizové situace**.

Zvládnutí krize mezi dvěma nebo více státy často vyžaduje zásah institucí (států) z okolního prostředí. Státy nebo nadnárodní organizace mohou přispívat ke zvládnutí krize politickou, diplomatickou, ekonomickou silou nebo i přímým použitím vojenské síly, případně hrozbou jejího použití, a to jak podporou jedné ze zúčastněných stran, nebo v neutrální pozici.

Politická, diplomatická, ekonomická a jiná opatření mohou být podporována vojenskými operacemi nebo humanitárními akcemi.

Na zvládnutí krizí se mohou podílet různé mezinárodní organizace. Nejdůležitější z nich je OSN, která při řešení krizí vychází z Charty OSN, článku 1. Klíčovou složkou evropské bezpečnostní architektury je OBSE, která je jediným fórem sdružujícím všechny země Evropy, Kanadu a USA. Do řešení krizí v prostoru své působnosti (zájmu) se zapojují také Evropská unie a Západoevropská unie. Vzhledem k absenci výkonných (donucovacích) vojenských struktur mohou využívat tyto mezinárodní (bezpečnostní) organizace ozbrojených sil a prostředků NATO, které plní stanovené úkoly pod příslušným mandátem.

O velikosti sil, vyčleňovaných AČR k podílu na řešení konfliktů mimo území státu, rozhoduje Parlament ČR na návrh vlády ČR v závislosti na cílech operace a míře ohrožení míru při uplatnění principu dostatečné síly, minimálních nákladů a respektování zásad celkových potřeb mezinárodního společenství (OSN, OBSE).

KONFLIKTY

Mezi mírovým stavem a válkou existuje poměrně jasně strukturovaný přechodný stav, v jehož rámci může být včasné řešení konfliktů humánnější a efektivnější (viz schéma 2).

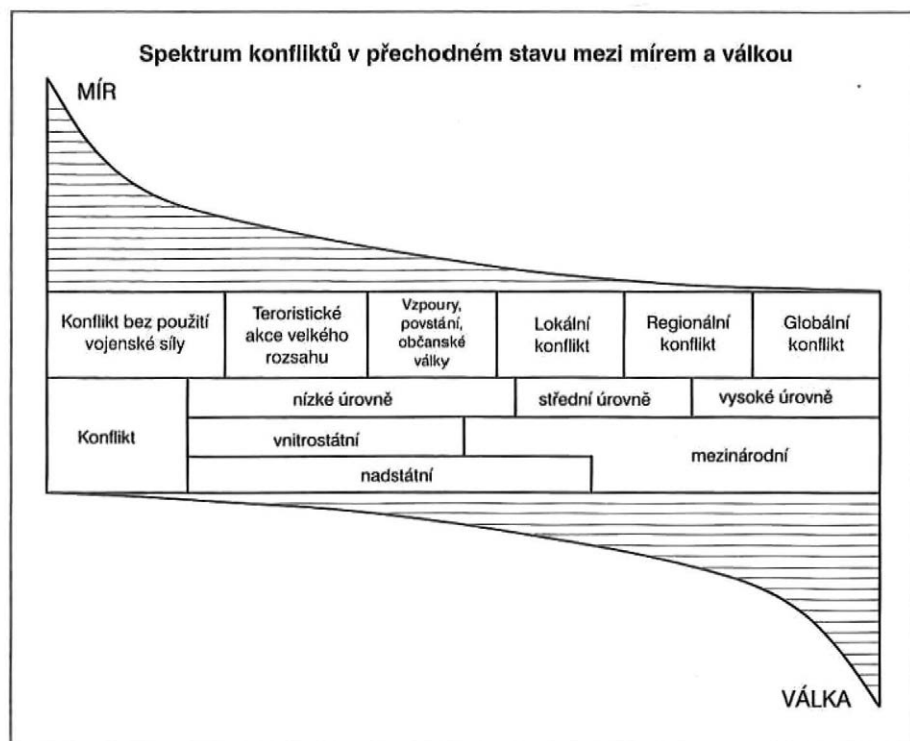

Schéma 2

Konflikty mají tendenci přerůstat do svých vyšších stádií - **ozbrojených konfliktů**, nejsou-li přijata racionální opatření k jejich zvládnutí a neutralizaci.

Vnitrostátní konflikt může být způsoben rozpory mezi skupinami obyvatel (etniky, komunitami) nebo rozpory zejména sociálního charakteru mezi obyvatelstvem a vládou.

Nadstátní konflikt může být způsoben rozšířením vnitrostátního konfliktu do sousedních států. Přítomnost shodných skupin (etnik, komunit) v příhraničních prostorech sousedních států zvyšuje riziko jeho vzniku. Hranice tohoto konfliktu v důsledku politicko-náboženských, etnicko-nacionálních a jiných rozdílů nejsou totožné s formálními státními hranicemi.

Mezistátní konflikt je konflikt mezi dvěma nebo více státy. Může být lokálního, regionálního nebo globálního rozsahu. Nebezpečí rozsáhlého neohraničeného (globálního) konfliktu se překonáním globální blokové konfrontace podstatně snížilo.

Politické a ekonomické důsledky ozbrojeného konfliktu mohou zasahovat daleko za jeho hranice. Činnosti, které v jeho rámci probíhají, často vyžadují úplné nasazení celého státu a svou intenzitou se v ohnisku konfliktu vyrovnávají válce.

DRUHY ČINNOSTÍ V OZBROJENÉM KONFLIKTU

Ozbrojený konflikt (válka) lze charakterizovat i podle druhů prostředků, které zúčastněné strany používají. Konflikt může být řešen **konvenčními nebo nekonvenčními prostředky**. Nekonvenčními prostředky rozumíme zbraně hromadného ničení - jaderné, biologické a chemické, zbraně využívající ultrazvuk, infrazvuk a další.

Bojové činnosti v ozbrojeném konfliktu mohou být jednotlivými stranami vedeny standardními nebo nestandardními způsoby.

Standardní činnosti jsou vedeny organizovanými vojenskými jednotkami, útvary a svazky otevřeně a v souladu s danou doktrínou a zákony.

Nestandardní činnosti jsou nejčastěji vedeny ozbrojenými skupinami. Jejich činnost může mít charakter partyzánského boje, povstaleckého boje nebo teroristických akcí.

SPEKTRUM VOJENSKÝCH OPERACÍ

Ze schématu 2 vyplývá, že existuje celá škála činností, působící v posloupnosti mír - konflikt - válka. Politické vedení zpravidla preferuje užití nevojenských způsobů řešení konfliktních situací před vojenskými, zejména v situacích, kterým dominují nevojenská ohrožení. Vojenské přispění k procesu řešení a urovnání vzniklé situace může být pouze jedním a často ne hlavním prvkem z celého komplexu přijímaných opatření. Vojenské síly a prostředky mohou tak přispívat k prevenci eskalace daného ohrožení. Na druhé straně mohou být nasazeny v situacích, kdy bojová činnost je v eliminaci daného ohrožení nutným a často může být i jediným způsobem řešení. To vše se odráží v širokém spektru způsobů použití armády - od forem jako je humanitární pomoc, asistence až po bojové operace a tažení k vynucení a zajištění míru.

Tažení tvoří souhrn vojenských operací směřujících ke splnění politicko-strategického nebo vojensko-strategického cíle.

Vojenské operace představují základní způsob koncentrovaného a koordinovaného použití sil a prostředků v daném prostoru a čase ke splnění vojenských nebo nevojenských úkolů (často i jejich kombinací) k dosažení politických, vojensko-strategických, operačních nebo i jiných cílů.

Podle rozsahu použití sil a prostředků mohou být **operace velkého rozsahu**, mající operační až strategický charakter, nebo **taktického rozsahu**.

V souladu s úkoly a způsobem použití ozbrojené síly se operace člení na operace **bojové a nebojové**. Základními bojovými operacemi jsou **útočné a obranné operace**. Základními nebojovými operacemi jsou **podpůrné a stabilizační operace**.

(Poznámka: místo podpůrné operace je možno přijmout pojem záchranné a humanitární operace. V dalším textu je používán pojem podpůrná operace.)

Uvedené členění vychází z charakteru konfliktu k jehož eliminaci je armáda použita a vytváří logický rámec její činnosti v daném typu operace. Operace mohou přerůstat jedna v druhou jako reakce na konkrétní situaci a mohou být uskutečňovány vícenárodními nebo pouze národními silami.

ÁČR, v souladu s přijatými mezinárodními závazky České republiky, se může podílet na vedení vojenských operací v sestavě aliančních nebo koaličních sil. Při ohrožení nízké úrovně, které nabývá charakteru vnitrostátního konfliktu, může vést příslušný typ vojenské operace na vlastním teritoriu jako součást nadrezortních opatření ke zvládnutí

vzniklé krize. To vyžaduje připravovat síly a prostředky AČR na použití v různých operačních a geografických podmínkách se schopností působit samostatně nebo jako součást aliančního (koaličního) uskupení, nebo se podílet v součinnosti s dalšími rezorty státu na eliminaci nevojenských ohrožení státu a plnit nezbytné úkoly ve prospěch civilních orgánů a obyvatelstva.

BOJOVÉ OPERACE

Bojové operace jsou operace, ve kterých se protistojící strany snaží dosáhnout svých cílů bojem. Podle způsobu požití vojenské síly se člení na **útočné, obranné, speciální, informační a psychologické**.

Útočné operace jsou rozhodujícími bojovými operacemi. Představují souhrn útočných bojů, úderů a manévřů, sjednocených co do cíle, úkolů, místa a doby provedení podle jednotného plánu a uskutečňovaných s cílem získat a udržet iniciativu, zlomit vůli protivníka k odporu, případně ho zničit, ovládnout stanovený prostor a dosáhnout vítězství.

Síly a prostředky AČR musí být schopny účastnit se útočných operací (podílet se na jejich realizaci) ve společném aliančním uskupení v souladu se zásadami vedení spojeneckých společných operací.

Obranné operace jsou operace vedené s cílem zastavit útok protivníka, vyčerpat jeho útočné možnosti, udržet životně důležité prostory a vytvořit podmínky k následné útočné činnosti (operaci) či ukončení konfliktu.

AČR musí být schopna všestranně zabezpečit a vést obrannou činnost v rámci společného aliančního uskupení, plnit úkoly k zajištění ochrany území ČR a přesunu a pohybu spojeneckých vojsk na jejím teritoriu, celistvosti a svrchovanosti ČR, kterou může uskutečnit samostatně nebo která může být součástí společné vícenárodní operace.

Speciální operace jsou operace vedené speciálně vycvičenými jednotkami pozemních, vzdušných a námořních sil. Zahrnují široké spektrum úkolů od sběru informací, přes pátrací a záchranné akce, až po útoky na důležité cíle protivníka.

Informační operace představují souhrn ofenzivních a defenzivních opatření a aktivit, uskutečňovaných vojenskými silami a prostředky a nevojenskými institucemi a orgány k ovlivňování rozhodování na politicko-strategické, vojensko-strategické, operační i taktické úrovni a k dezinformaci protivníka a k narušení činnosti jeho informačních systémů. Zahrnují široké spektrum činností od fyzického ničení, elektronického boje, klamání až po úsilí o bezpečnost vlastních informací a informování veřejnosti.

Psychologické operace jsou zaměřeny na živou sílu protivníka i civilní obyvatelstvo s cílem ovlivňovat jejich postoje a chování v zájmu dosažení vlastních politických a vojenských cílů. Přispívají ke zhoršování morálky protivníka, vytváření poráženeckých nálad a smýšlení, apatie, nejistoty apod. Zároveň chrání vlastní síly před účinky nepřátelské propagandy.

NEBOJOVÉ OPERACE

Nebojové operace jsou vojenské operace, ve kterých se síly a prostředky armády používají bez bezprostředního (plánovaného) použití zbraní a munice (prostředků

ozbrojeného zápasu). Za výjimečné situace mohou být zbraně použity pouze k sebeobraně vojáků, napadených v průběhu plnění uložených úkolů.

Stabilizační operace jsou operace, v nichž je použita vojenská síla k uklidnění vzniklé situace, vynucení směru, ovlivnění politického prostředí, usnadnění diplomacie, zamezení ilegálním aktivitám apod. Mohou zahrnovat jak akce reagující na vývoj situace tak i donucovací akce.

Zpravidla budou odezvou mezinárodního společenství na hrozící nebo vzniklé konflikty. Nezbytnou podmínkou jejich uskutečnění je v souladu s jurisdikcí Charty OSN souhlas všech zúčastněných stran s nasazením neutrálních mezinárodních vojenských sil s cílem oddělit soupeřící strany a vytvořit podmínky pro zahájení politických jednání.

V současném geostrategickém prostředí, kdy se objevují nové hrozby, bude použití vojenské síly tohoto zaměření poměrně časté.

Ve vnitrostátních podmínkách může být stabilizační operace uskutečňována národními silami v situaci, kdy nevojenské ohrožení vznikající ze společenských příčin nabývá takové intenzity, že jeho eliminace vyžaduje přímé použití armády.

Podpůrné operace jsou operace, v jejichž rámci je poskytována pomoc (zpravidla humanitární) obyvatelstvu a civilním orgánům a organizacím reagujícím na rozsáhlá nevojenská ohrožení. Jsou reakcí na situace vyvolané katastrofami, případně jinými příčinami, kdy jsou ohroženy lidské životy, majetkové a kulturní hodnoty a kdy síly a prostředky odpovědných orgánů na jejich řešení nestačí.

Síly a prostředky AČR vyčleněné k jejich uskutečnění mohou samostatně nebo ve spolupráci s jinými orgány a institucemi řešit komplex opatření jakými jsou záchranné práce, pátrací a pomocné akce, střežení veřejného majetku, poskytování zdravotnických, zásobovacích a dopravních služeb a další. Část sil a prostředků může být použita k asistenční činnosti ve prospěch orgánů ministerstva vnitra nebo být dočasně včleněna do integrovaného záchranného systému.

SPOLEČNÝ A VÍCENÁRODNÍ PŘÍSTUP K OPERACÍM

Společná činnost nasazených sil a prostředků (vojenských a nevojenských, národních a vícenárodních) v soudobých operacích se stává nutností a jednou z podmínek jejich úspěšnosti. Široké spektrum činností vyžaduje nejen propojení mezi druhy vojsk, ale velmi často i propojení a úzkou součinnost vojenských sil a prostředků s civilními orgány a organizacemi. To současně vyžaduje, aby všechny strany podílející se na eliminaci konfliktu byly navzájem informovány a obeznámeny s vlastními možnostmi, omezeními a specifiky, které je nutno respektovat.

S výjimkou možného podílu armády na zajištění vnitrostátních bezpečnostních úkolů budou operace uskutečňované výhradně vlastními ozbrojenými silami státu spíše výjimkou. Potřeba urovnání konfliktu společným úsilím je dána nejen kolektivní odpovědností za jeho řešení, ale i omezenými možnostmi jednotlivých států vytvářet dostačující uskupení, schopné dané ohrožení eliminovat.

AČR musí být proto připravena plnit úkoly ve vícenárodních operacích. K tomu na základě rozhodnutí politických a státních orgánů ČR vyčleňuje síly, které za určitého

- stavu (fáze) Preventivního systému NATO (případně na základě předem dohodnutých podmínek) předává pod operační velení (OPCOM) nebo pod operační řízení (OPCON) příslušného velitele NATO.

SPOLEČNÉ OPERACE

Společné operace jsou operace vedené společným úsilím různých druhů sil (pozemních, vzdušných, speciálních, kosmických, námořních) pod jednotným velením. V nebojových operacích půjde i o společné působení s civilními silami a prostředky.

Společné síly budou vytvářeny a využívány k plnění strategických nebo operačních úkolů v předem určeném společném prostoru operací. Velitel společných sil odpovídá za zplánování a řízení operace. Je nutné, aby mohl prostřednictvím velitelů jednotlivých druhů sil řídit jejich rychlé soustředění a nasazení v rozhodujícím místě (prostoru) a v rozhodujícím čase. K tomu velitel společných sil vytváří potřebnou organizační strukturu a využívá možností jednotlivých druhů sil.

Společné vícenárodní operace se vedou podle společné operační doktríny Aliance.

VÍCENÁRODNÍ OPERACE

Vícenárodní operace představují společné operace uskupení sil a prostředků více států. Vzájemná součinnost je z politického hlediska založena buď na dlouhodobém svazku, nebo na vzniku krátkodobé koalice k přesně stanovenému účelu. Zpravidla se takové operace vedou jako společné za účasti potřebných druhů vojsk několika států. V soudobých podmínkách v podstatě všechny bojové operace a většina nebojových operací budou mít vícenárodní a společný charakter. K jejich přípravě a vedení se vytvářejí vícenárodní štáby na operační a v případě potřeby nebo rozsahu nasazení i na taktické úrovni.

Vícenárodní operace vyžadují vzájemný respekt mezi silami zúčastněných států a rozdělení úkolů tak, aby byly úměrné jejich možnostem. Současně vyžadují kompatibilní komunikační systém, pružnou logistickou podporu a vzájemnou soudržnost při společném plnění úkolu.

FÁZE OPERACE

Každá operace má v konkrétních podmínkách svůj specifický charakter a různě dlouhou dobu trvání. Bez ohledu na druh operace zpravidla obsahují tři fáze: **přípravu, vedení a dokončení** operace (případně přechod na následnou operaci). Ne vždy je možno určit přesný okamžik, kdy určitá fáze začíná nebo končí. Tato doba může být rozdílná pro jednotlivé druhy sil, které se operace účastní.

Během **přípravné fáze** se vojáci (jednotky, útvary, svazky) připravují ke splnění úkolů nadcházející operace pod národním nebo vícenárodním velením. Pod národním velením se uvádějí do stavu pohotovosti a připravují pro plnění nadcházejících úkolů. Při eskalaci konfliktu provádějí v rozsahu podle potřeby výběrové doplnění mírově rozvinutých sil, případně se připravují k rozvinutí nebo se rozvíjejí na válečnou organizační strukturu (počty). Současně se aktivuje systém velení a systém autonomní logistické podpory. Velitelé a štáby plánují operaci podle jednotné metodiky rozhodovacího procesu.

- V případě, že operace má vícenárodní charakter, jsou přesuny do oblasti operace koordinovány vícenárodním velením a jsou v plné odpovědnosti národních velitelů.

Vedení operace představuje souhrn činností uskutečňovaných druhu vojsk (sil) zpravidla pod velením velitele společných sil, nebo v případě reakce na vnitrostátní konflikt pod národním velením.

Dokončovací fáze operace představuje souhrn opatření, která v závislosti na typu a charakteru operace mohou představovat přechod k další operaci, přeskupení, odpoutání se od proti stojícího vojenského uskupení, vyčlenění sil a prostředků k postupné normalizaci života, k asanaci bojiště a řadu dalších opatření.

CHARAKTERISTICKÉ RYSY OPERACÍ

Operace probíhají v konkrétním prostředí, které bývá zpravidla ovlivňováno protistojící stranou. Velitelé, kteří dokáží porozumět danému prostředí a podmínkám, kterým budou v průběhu operace čelit, jsou ve výhodě.

Úspěch každé operace je ovlivněn především **lidským faktorem**. Na tomto faktu nic nemění ani možnost využití nejmodernějších technologií a zbraňových systémů.

Prostředí, v němž se operace povede, je ovlivňována takovými činiteli jakými jsou **nejistota, chaos, násilí, nebezpečí, strach, stres, únava** a další.

Nejistota pramení ze skutečnosti, že operace, především bojové, jsou zpravidla založeny na předpokladech a odhadech, na neúplných, nepřesných, protichůdných a často protivníkem i záměrně zkreslených informacích o jeho situaci a záměrech. Operace jsou střetem vůli obou stran, přičemž každá ze stran se snaží prosadit svoji vůli rozvrácením strany druhé a připravit ji o schopnost vést organizovanou činnost. Taková ztráta vlastních schopností nebo neočekávaně změněné podmínky pro plnění úkolu mohou vést ke ztrátě iniciativy, vzniku nejistoty a ke ztrátě sebedůvěry a chaosu. Povinností velitelů je „z nejistoty vytvořit jistotu a z chaosu vytvořit řád“. Zdrojem jistoty je přesvědčení, že stanovené činnosti probíhají v souladu s plánem a vojenskými normami.

Vojáci jsou v průběhu plnění úkolu téměř stále konfrontováni s **násilím a nebezpečím**, což obvykle vyvolává **strach a stres**. Proto jsou velitelé povinni udržovat vysoký **morální stav** svých podřízených. Vysoká morálka vojsk je mimo jiné podmíněna i vhodným výběrem lidí, zejména pro výkon odpovědných (řídících) a na druhé straně také vysoce specializovaných funkcí a jejich správně zaměřeným výcvikem a přípravou, což pomáhá při získání sebejistoty a disciplinovanosti, důvěry ve výzbroj a schopnosti velitelů.

Soudobé technologie umožňují vést bojovou i nebojovou činnost v reálném čase a nepřetržitě. Nepřetržitá činnost přináší **únavu**, která omezuje výkonnostní možnosti vojáka. Velitelé jsou proto povinni již v míru dbát na získání potřebného vzdělání, znalostí a návyků v práci spojeneckých států, dbát o důslednou přípravu vojsk a jejich logistickou podporu, udržování fyzické a psychické kondice štábů a vojsk a v průběhu operace vytvářet podmínky pro odpočinek.

Zkušenosti učí a řada příkladů z historie potvrzuje, že lidský činitel, jeho morálka a motivace jsou základem úspěchu každé operace. Stále platí, že armáda, která věří, že bojuje za spravedlivou věc a pod vedením, jež vzbuzuje důvěru, je schopna dokázat

zdánlivě nemožné. Na druhé straně ta armáda, která postrádá přesvědčení a motivaci, i přes dobrou výzbroj a zásobování, může rychle podlehnout rozpadu.

Operace nevyhnutelně ovlivňuje prostředí, ve kterém jsou vedeny. To znamená **terén, klima a počasí**. Úspěšní velitelé dokáží získat vhodným využitím terénu maximální výhody. Jeho povaha výrazně ovlivňuje mobilitu použité bojové síly. Detailní znalost terénu umožňuje jednat překvapivě, využívat jeho ochranné možnosti a krýt vlastní prostředky před úderem a palbou soudobých zbraňových systémů.

Klima a počasí fyzicky a psychicky ovlivňují stav a schopnosti lidské síly. Mají také vliv na funkce a efektivnost použití zbraňových, komunikačních a informačních systémů, mohou ztěžovat podmínky pro vedení průzkumu a omezovat mobilitu vojsk.

Přes značné snížení rizika bezprostředního použití zbraní hromadného ničení nelze jejich použití vyloučit. Existence ZHN, jejich šíření a možnost zneužití vedou k tomu, že použití ZHN v podmínkách vedení bojových operací nelze vyloučit. Riziko ohrožení živé síly vzniká i z možnosti vzniku radiálních a průmyslových havárií.

Soudobé operace, bez ohledu na jejich druh, jsou na počátku 21. století charakteristické:

- nepřetržitostí a rozhodností činností k dosažení cílů operace. Soudobé technologie umožňují vést činnosti ve dne v noci v různých povětrnostních podmínkách. V bojových operacích půjde o rozhodné a rázné zničení protivníka. V nebojových operacích půjde o včasnou eliminaci daného ohrožení nebo minimalizaci následků jím vyvolaných,
- různorodostí, z nichž řada bude vedena společně s ostatními druhy vojsk, ozbrojenými silami dalších států a dalšími organizacemi,
- mnohorozměrností činností vedených v prostoru, čase, na zemi i ve vzduchu s různou úrovní intenzity,
- společným úsilím sil a prostředků, jejich vzájemnou součinností a koordinací postupů při dosahování stanovených cílů operace,
- rychlým vševojskovým manévrem, pozemním i vzdušným, pokud možno s okamžitým ovládnutím celého operačního prostoru,
- úsilím o včasné získávání informací, které vtiskuje soudobým operacím novou kvalitu ve včasné rozhodování a při plnění stanovených úkolů,
- ekonomičností a efektivností v použití sil a prostředků na správném místě, ve správný čas a jejich přizpůsobivostí konkrétně vzniklým podmínkám, za kterých se operace uskutečňuje,
- úsilím o dosažení překvapení protivníka v čase, prostoru a způsobech činnosti,
- úsilím o maximální využití technologické převahy jedné strany na druhou,
- soustředěním účinků plošných a vysoce přesných palb vedených na dlouhé i krátké vzdálenosti,
- všestranným logistickým zabezpečením činnosti vojsk jako jedné ze základních podmínek úspěšného splnění cílů operace.

Kapitola 4: „Základy operací“

Operace se realizují vojenskou silou v zájmu dosažení politických, vojensko-strategických, operačních nebo i jiných cílů.

VOJENSKÁ SÍLA

Pojem „vojenská síla“ vyjadřuje schopnost ozbrojených sil působících v operacích splnit stanovený úkol. Zahrnuje v sobě tři vzájemně propojené složky - **konceptní, morální a fyzickou**.

Jednotlivé složky vojenské síly a jejich vzájemné propojení uvádí **schéma 3**.

Koncepční složka vojenské síly vymezuje pravidla, která ovlivňují vedení operací, zobecňuje praktické zkušenosti v teorii přípravy, plánování a vedení operací a ovlivňuje rozvoj všech složek vojenské síly v návaznosti na vyvíjející se politicko-strategické prostředí, zavádění a využívání nových technologií a vědeckotechnických poznatků.

Úspěch vojenských operací do značné míry závisí na hlubokém pochopení principů (zásad) vojenského umění a jejich dovedněm uplatňování při použití vojenské síly. To je i jednou z funkcí této doktríny.

Morální složka vojenské síly postihuje odhodlání (vůli) lidí bojovat za zájmy státu a jeho občanů. Při absenci motivace a národní hrdosti je toto odhodlání výrazně oslabeno a naopak dobře motivovaní a vedení vojáci jsou schopni a ochotni splnit nejnáročnější úkoly.

Udržování vysoké morálky a vštěpování smyslu toho, co podřízení mají splnit a co se od nich očekává, je povinnost velitelů. Schopnost řídit a vést je odrazem síly osobnosti velitele, jeho kvalit a vyzrálosti. Velitel může motivovat své vojáky různými způsoby - nejúčinněji osobním příkladem, ale také přesvědčováním, donucením, silou osobnosti a jejich kombinací. Důkladně musí znát celek, který řídí a zákonitosti procesů, které v něm probíhají.

Fyzická složka vojenské síly je prostředkem ke splnění stanoveného úkolu. V bojových operacích představuje souhrn kvalitativních i kvantitativních účinků letálních i neletálních prostředků, jež vojenské součásti, účastníci se operace, mohou použít proti protivníkovi v daném čase a prostoru.

Bojová síla jako pojem vyjadřuje schopnost armády bojovat. Představuje souhrn konkrétních palebných, manévrových a ochranných možností vojsk, jejich vycvičenosti, fyzické zdatnosti a morálky a úrovně velení schopného dovedně bojovou silou použít. Vyjadřuje schopnost daného organizačního celku plnit stanovený bojový úkol.

PRINCIPY POUŽITÍ VOJENSKÉ (BOJOVÉ) SÍLY V OPERACÍCH

Dosažení úspěchu v operacích je podmíněno co nejefektivnějším způsobem použití vojenské (bojové) síly.

Jako výsledek poznání objektivní skutečnosti jsou i ve vojenství formulovány **principy** jako základní teze, ideje a zásady použití vojenské (bojové) síly, v souladu s nimiž se uskutečňuje praktická činnost velitelů a vojsk.

K základním principům použití vojenské (bojové) síly, platným pro všechny druhy operací, patří:

1. **Princip cíle.** Použití vojenské (bojové) síly v operacích musí směřovat k reálnému a co nejpřesněji vymezenému hlavnímu cíli. Na nejvyšší řídicí úrovni armády bývá cíl vyjádřen popisem cílového (požadovaného) stavu a záměrem, jak ho dosáhnout. Na výkonných (nižších) úrovních řízení armády realizace tohoto principu předpokládá přesné pochopení záměru nadřízeného stupně (velitele), jím stanoveného cíle, vlastních bojových úkolů a volbu (nalezení) optimální varianty použití sil a prostředků, které má daný stupeň k dispozici.
2. **Princip soustředění úsilí.** Rozhodující akce vyžaduje soustředění sil ve stanoveném čase a ve stanoveném prostoru. K tomu je nezbytné vytvořit takové uskupení sil a prostředků, které zabezpečuje dostatečnou převahu k dosažení cíle. Možnost rychlého soustředění sil závisí nejen na jejich mobilnosti, ale i na pružném, kompatibilním, utajeném systému velení zabezpečujícím nepřetržitost jejich řízení. Realizace tohoto principu vyžaduje vzájemně sladit

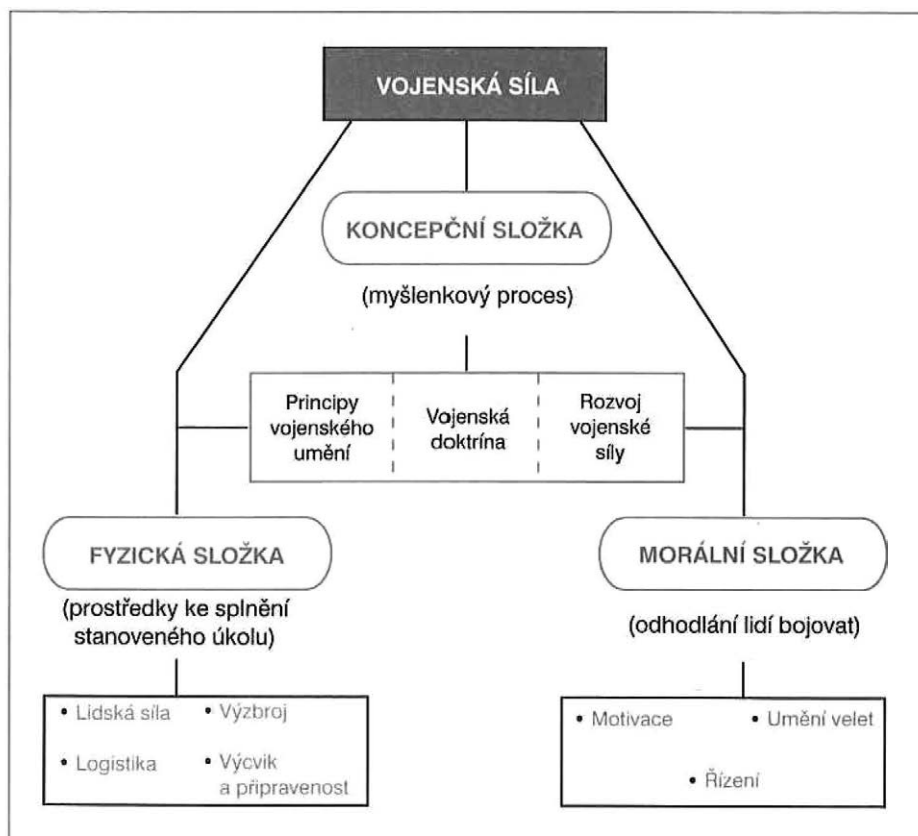

Schéma 3

faktory síly, času a prostoru. Vztah mezi těmito faktory se v průběhu operace v závislosti na vývoji situace neustále mění. To vyžaduje od velitelů schopnost včas rozpoznávat kvalitativní změny situace, přijímat příslušná rozhodnutí a cílevědomě je prosazovat.

3. **Princip jednoty úsilí.** Všechny síly a prostředky a jejich úsilí, vztahující se k dosažení jednoho cíle, musí být podřízeny jednomu odpovědnému veliteli, kterému to umožňuje použít přiměřenou vojenskou (bojovou) sílu k včasnému soustředění úsilí, koordinovat činnost vlastních a podpůrných prostředků, respektovat jejich možnosti, delegovat odpovědnost na nižší stupně velení a integrovat jejich postupy k dosažení stanovených cílů.
4. **Princip hospodárnosti ve využití sil.** K vedení operací zpravidla nebude dostatek sil a prostředků. Velitel proto stanovuje, kdy a kde bude koncentrovat úsilí k dosažení úspěchu a jaké síly k tomu použije, což mu umožňuje po zvážení možných rizik připustit existenci přijatelných vlastních slabých míst a na druhotné úkoly využívat jen minimálně potřebnou sílu. K hospodárnému využití sil přispívá i vzájemně koordinovaná činnost s ostatními druhy sil, sousedy, spojenci a civilními organizacemi.
5. **Princip jednoduchosti.** Jednoduchá, ale rychlá, energická činnost je nejjistější cestou k dosažení cíle. Složitě plány a z nich vyplývající činnosti zvyšují pravděpodobnost neúspěchu. Uplatnění tohoto principu vyžaduje od velitelů připravovat jasné a jednoduché plány, vydávat

- srozumitelné a stručné rozkazy a pro případ vážného narušení plánu mít připraveny další varianty řešení možných situací. To umožňuje rychlou reakci na dosažení cíle nebo na změny situace a podmínek, za nichž je operace vedena.
6. **Princip odolnosti.** Obsahem principu je realizace úsilí za zachování vojenské (bojové) síly tak, aby tato mohla být použita v rozhodující době na rozhodujícím místě. Jeho realizace zahrnuje komplex aktivních a pasivních opatření, jejichž cílem je čelit destrukční činnosti protivníka.
 7. **Princip morálky.** Důležitost morálky je dána skutečností, že rozhodujícím faktorem vojenské (bojové) síly jsou lidé. Jejich připravenost, motivace a odhodlání jsou jedním z předpokladů úspěchu. Zde plně platí rčení: stroje nejsou vším, vojáci ano. Realizace tohoto principu je naplňována morální složkou vojenské (bojové) síly.
 8. **Princip všestranného zabezpečení.** Realizace tohoto principu zahrnuje aktivity zaměřené k udržení nepřetržitě akceschopnosti (bojeschopnosti) vojenské (bojové) síly. Kritériem naplnění tohoto principu je zabezpečení vojsk v rozhodující době na rozhodujícím místě. To vyžaduje vytvořit dobře fungující systém, schopný udržovat osoby a zabezpečovat materiálové prostředky na takové úrovni, která umožňuje splnit stanovené úkoly v nejvhodnější kombinaci použití vojenské (bojové) síly.

Je zřejmé, že výše uvedené principy nemohou plně obsáhnout různorodost a mnohostrannost použití vojenské (bojové) síly. Neustále se rozvíjejí, mění se pořadí jejich důležitosti, počet i obsah. Spektrum bojových i nebojových operací a široká škála činnosti vojsk v nich vyžadují formulovat i další oddělené soubory principů.

PRINCIPY VEDENÍ BOJOVÝCH OPERACÍ

1. **Princip aktivity.** Princip vyžaduje jednat efektivně, rozhodně, aktivně a rychleji než protivník. Rozhodnost a aktivita předpokládají nepřetržité úsilí o dosažení a udržení iniciativy a vnučení vlastní vůle protivníkovi a požadují, aby ve všech druzích boje bylo používáno ofenzivní činnosti. Naplnění tohoto principu vyžaduje schopnost mobility vojsk včetně jejich schopnosti vzdušné přepravy do stanovených prostorů. V útočných operacích volba směru útoku vytváří velitelům možnosti udeřit na slabá místa protivníka, bránit mu v přijímání účinných protipatření, paralyzovat jej a dezorganizovat. V obranných operacích požaduje realizace tohoto principu využití každé příležitosti k aktivní činnosti, k zachování svobody jednání a k postupnému převzetí iniciativy. Schopnost rychlého rozmístění a koncentrace sil na rozhodujících směrech kvalitativně umocňuje tento princip.
2. **Princip mobility.** Mobilita představuje schopnost bojové síly přesunout se z místa na místo při zachování připravenosti plnit stanovené bojové úkoly. Rychlost pohybu sil a prostředků má v bojových operacích zásadní význam. Umožňuje předstihnout protivníka v obsazování a ovládnutí výhodných prostorů. Rychlé soustředění a naopak rozptýlení vlastních sil a prostředků umožňuje nejen narušit stabilitu protivníka, ale současně chránit vlastní bojovou sílu před jeho zničujícími údery. Mobilita podpůrného systému je důležitá pro zabezpečení nepřetržitého vedení bojových operací. Stupeň mobility nezávisí jen na technické mobilitě vlastních vojsk, možnostech protivníka ji omezovat a na terénu, ale i na pružnosti myšlení. Proto důležitými podmínkami pro uplatnění principu mobility jsou pružnost velení a spolehlivé a výkonné informační a komunikační systémy.
3. **Princip překvapení.** Překvapení představuje významnou složku úspěchu. Překvapivá činnost na neočekávaném místě, čase a vedená neočekávanými způsoby může být při dosahování stanovených cílů rozhodující i v podmínkách, kdy vlastní bojová síla je menší než protivníková. Toho lze dosáhnout na základě dostatečných informací o protivníkovi, slabých a silných prvků v jeho předpokládaném záměru činnosti, možnostech jeho sil a prostředků a systému velení. Po důkladné analýze těchto i dalších informací s využitím vlastních, efektivních sil a prostředků, terénu, povětrnostní situace, rozhodnou činností v krátkém čase dosáhnout stanoveného cíle. Bez překvapení je převaha v rozhodujících bodech operace stěžejí dosažitelná. I zdánlivě malé

překvapení může vést k získání značných výhod. Proto je nutné, aby se velitelé všech úrovní pokoušeli o překvapení, kdykoliv a kdekoli je to proveditelné. Současné musí mít na paměti, že i protivník se obdobně bude snažit překvapit je. Překvapení samo o sobě mnoho neznamena, pokud získaný efekt není okamžitě využit a rozvinut. Jinak se projeví jeho krátkodobost a dojde k jeho promarnění. Překvapení by mělo směřovat k ovlivnění myšlení velitelů protivníka. Není podstatné, aby protivník byl zastižen nic netušící, ale aby si nebezpečí uvědomil příliš pozdě na to, aby byl schopen efektivně reagovat. Velitelé proto musí neustále omezovat protivníka svojí předvídatostí, rychlostí konání, originalitou, klamáním a utajením svých záměrů. Získávat informace o jeho činnosti a schopnosti a nepřetržitě provádět ochranu svých systémů velení a REB.

4. **Princip informační převahy.** Rychlé tempo vojensko-technického pokroku a využívání informačních technologií umožňuje velitelům v kvalitativně lepších podmínkách připravovat, plánovat a řídit použití vlastní bojové síly. V relativně krátké budoucnosti bude práce velitelů neodmyslitelná od práce v digitalizovaném prostředí, uskutečňovaná v jednotném situačním vědomí, s informacemi získávanými a analyzovanými v čase blízkém času reálnému.

PRINCIPY VEDENÍ NEBOJOVÝCH OPERACÍ

1. **Princip pohotovosti sil k okamžitému zásahu.** Malá předvídatelnost nevojenských ohrožení a krátká reakční doba na ně vyžadují mít již v míru připravené síly schopné spolupůsobit ve spojeneckém uskupení v mírových operacích mezinárodních bezpečnostních institucí nebo spolupůsobit s ostatními bezpečnostními a záchrannými složkami státu při eliminaci nevojenských ohrožení státu s vysokým stupněm naléhavosti.
2. **Princip transparentnosti a důvěryhodnosti.** Cíle v nebojových operacích by měly být zřetelné, tak aby nemohly být mylně interpretovány proti sobě stojícími stranami nebo místním obyvatelstvem. Ve stabilizačních operacích motivy, záměry a cíle musí být pochopitelné a jasné všem stranám zúčastňujícím se konfliktu. Každé zanedbání dialogu může způsobit nárůst nedůvěry, což může ztížit přípravu a vedení operace. Důležité je respektování pozic stran v konfliktu, místních zákonů a zvyklostí. Rovněž je třeba se profesionálně chovat, vystupovat a dodržovat kázeň všemi vojenskými osobami.
3. **Princip minima nezbytné síly.** Mezinárodní právo zabývající se konflikty požaduje, aby vojenská síla byla použita pouze v nezbytném rozsahu a přiměřeně dané situaci. K eliminaci živelních katastrof, průmyslových a ekologických havárií lze použít vojenskou sílu jen v případech, kdy rozsah a intenzita ohrožení převyšuje možnosti kompetentních orgánů, odpovědných za jejich řešení nebo hrozí nebezpečí prodloužení.
4. **Princip nestrannosti.** Především v nebojových operacích je nestrannost vojenské síly důležitá k tomu, aby byla zajištěna vzájemná součinnost se všemi stranami, zapojených do konfliktu a získána jejich důvěra. Velitelé musí počítat s tím, že jejich nestrannost bude neustále zkoušena a ohrožována. Mohou vznikat případy, kdy nestrannost nelze zachovat. Vojenská síla ve své činnosti v daném případě vychází z příslušných politických rozhodnutí.
5. **Princip svobody pohybu.** Vojenská síla, které uskutečňuje nebojové operace, musí mít zajištěn svobodný pohyb k prostoru operace a na něm v souladu s rozsahem stanovených úkolů. Právo svobodného pohybu musí být stanoveno v příslušném mandátu. V průběhu operace musí být chráněno a v případě nezbytnosti i vynucováno.
6. **Princip kooperace vojenských sil s nevojenskými složkami.** Nebojové operace budou mít bezprostřední dopad na civilní obyvatelstvo a infrastrukturu. Použití vojenské síly v civilním sektoru vyvolává řadu omezení. Proto navázání a udržování spolupráce s civilním obyvatelstvem, státními institucemi a nestátními subjekty a organizacemi v prostoru nebojové operace je nanejvýš důležité. Vhodně zaměřená civilně-vojenská spolupráce umožňuje dosáhnout potřebnou morální a materiální podporu ze strany místních orgánů a obyvatelstva.

LEGITIMNOST POUŽITÍ VOJENSKÉ (BOJOVÉ) SÍLY V OPERACÍCH

Použití vojenské (bojové) síly v bojových operacích je založeno na právu každého státu na individuální a kolektivní vojenskou obranu uznanou článkem 51 Charty OSN. Použití vojenské síly v nebojových operacích vychází z kapitol VI a VII Charty OSN jako vojenský příspěvek OSN a jiných mezinárodních bezpečnostních organizací a koalic k zachování míru a mezinárodní bezpečnosti. Použití sil a prostředků AČR vychází z Ústavy České republiky a dalších návazných zákonů.

V průběhu provádění vojenských operací musí být respektována příslušná ustanovení mezinárodního práva. Mezinárodní právo o ozbrojeném konfliktu vymezuje rámec pro vojenské operace a stanovuje obecná pravidla jejich vedení.

Ne všechny situace, ve kterých je použita vojenská síla, jsou vymezeny zákony. Pro vedení společných vícenárodních operací se zpravidla velitelem společných sil stanovují pravidla činnosti, která vycházejí z Mezinárodního práva o ozbrojeném konfliktu, definují rozsah a způsoby použití vojenské síly a která jsou závazná pro všechny síly, tvořící společné uskupení. Současně tato pravidla respektují síly, které jsou pod národním velením a které se nacházejí ve společném prostoru operací. V daném případě se pravidla činnosti sladují a podléhají národnímu schválení. Pravidla činnosti se v průběhu operací mohou přizpůsobovat měnícím se situacím a potřebám.

I přes tato pravidla mají podřízení velitelé právo použít v sebeobraně takovou sílu (vlastní i podřízené síly a prostředky), která je nutná k ochraně lidských životů. Opatření konaná v sebeobraně musejí být bezprostřední a přiměřená a nesmějí být rozšiřována na odvetné nebo trestné akce.

ÚČINNOST A DYNAMIKA BOJOVÉ SÍLY

V soudobém boji vítězí zpravidla ten, kdo s využitím znalostí situace, vyšší mobility a schopností zasadit údery a vojska v klíčovém prostoru a ve správném čase naruší soudržnost protivníka, schopnost jeho odporu a vůli k dalšímu boji. Moderní zbraňové systémy, nové druhy munice se zvýšenou účinností a činnost založená na znalostech oproti minulosti nevyžadují masové soustředění a nasazení sil a prostředků v určitém prostoru, ale vyžadují výběr nejúčinnější kombinace sil a prostředků, které je třeba mít na správném místě, ve správném složení a ve správném čase.

Účinnost bojové síly vyjadřuje schopnost plnit stanovené úkoly silami a prostředky, které jsou rozvinuty v míře odpovídající vzniklé situaci. Kritériem výkonnosti přestává být početnost bojové síly, ale její „produktivita“, daná účinkem vytvořeným vhodnou kombinací manévru, palebné síly, ochrany a velení.

Dynamika bojové síly spočívá v mobilitě a palebné síle daného organizačního celku, který vhodným manévrem a soustředěním palebné síly může měnit poměr sil v rozhodující době na rozhodujícím místě.

Manévr. Manévr je hlavním prostředkem realizace principů soustředění, hospodárnosti sil a překvapení a základním prvkem pro dosažení a udržení převahy a iniciativy. Spočívá v organizované a rychlé změně rozmístění nebo složení vojsk vzhledem k situaci protivníka s cílem vytvořit si nejvýhodnější podmínky pro úspěšné splnění stanoveného úkolu. Umožňuje, v kombinaci s palbou a údery, zachovat si volnost jednání, zaujímat výhodné prostory, dosahovat překvapení a chránit vlastní

vojska. Efektivní manévry a soustředění úsilí a rozhodné údery, zejména údery vzdušných sil, ve chvílích a na místech, kde to protivník nejméně očekává, umožňují zmocňovat se iniciativy, vyvádět protivníka z rovnováhy a vytvářet situace, se kterými se nedokáže vyrovnat. Jeho provedení musí umožňovat odpovídající technické vybavení jednotek, útvarů a svazků. Manévr není omezen jen na pohyb vojenské síly. Je spojen s palbou a má svůj vzdušný rozměr. Vzdušný manévr umožňuje jednat rychle a originálně a soustřeďovat síly v krátké době a přemísťovat je na velkou vzdálenost.

Podle cílů a obsahu může být manévr operační a taktický. V obou případech vyžaduje pozemní i vzdušnou mobilitu, znalost protivníka a terénu, účinné velení a řízení, správnou organizaci a spolehlivé zabezpečení (podporu). Manévr v nebojových operacích vytváří možnost kontroly prostoru operace a svobody pohybu v něm.

Palba. Palba je rozhodujícím prostředkem pro ničení protivníka a zlomení jeho vůle k odporu. Působí svojí silou, přesností, dobou trvání a dosahem. Vede se na celou hloubku sestavy protivníka. Palba snižuje a postupně vyřazuje bojovou sílu protivníka, brání mu v plánované činnosti, dezorganizuje jeho systém velení a podpory a vytváří podmínky pro manévr vlastních vojsk. Soustředění palby a rychlé přenesení jejího těžiště umožňuje získat na rozhodujících místech palebnou převahu. Správnou volbou místa a času provedení palby může být dosaženo překvapení. Výsledky palby musí být cílevědomě a rychle využity.

V soudobých operacích není cílem vedení palby systematicky a plošně ničit všechny prostředky protivníka, ale především zlomit jeho morální a fyzickou soudržnost a vůli k odporu. Psychické účinky palby mohou být někdy větší než její ničivé účinky.

Ve stabilizačních operacích je důležitým aspektem hrozba použití palebné síly k odstrašení druhé strany před použitím násilí.

Ochrana. Ochrana je jedním z prostředků, naplňujících princip odolnosti. Má dvě složky. První zahrnuje veškeré činnosti, jejichž cílem je čelit palebné síle a manévru protivníka. K těmto činnostem patří zajištění, rozptýlení, ukrytí, maskování vlastních sil, klamání, umlčování a ničení palebných prostředků protivníka, protivzdušná obrana, ochrana systému velení a informací. Druhá složka ochrany zahrnuje činnost zaměřenou na udržování dobrého morálního, fyzického a zdravotního stavu vojáků.

Základem ochrany je taková vycvičenost jednotlivce a jednotky, která umožňuje uplatnit všechny dostupné prostředky, způsoby a možnosti ochrany. Důsledky nízké připravenosti k vlastní ochraně nelze vyvážit žádnými opatřeními nadřízeného.

K ochraně využívají vojska aktivní a pasivní prostředky. Nejúčinnějším prostředkem aktivní ochrany jsou palebné systémy a prostředky. Pasivní ochrana zahrnuje komplex protiopatření proti účinkům zbraňových systémů protivníka, zbráním hromadného ničení, jeho elektronických prostředků a opatření, která zajišťují bezpečnost informací.

Velení. Velení je nejdůležitější složkou ovlivňující výkonnost bojové síly. Zabezpečuje zplánování a realizaci stanovených cílů operace, motivaci vojáků, nepřetržité, spolehlivé a pružné řízení vojsk za všech podmínek přípravy a vedení bojové činnosti. Podrobněji je jeho obsah rozpracován v 5. kapitole.

OPERAČNÍ SYSTÉMY PODÍLEJÍCÍ SE NA REALIZACI OPERACÍ

Vojenská (bojová) síla v operacích je v prostředí informačních technologií používána ve formě operačních systémů.

Operační systémy představují souhrn sil, prostředků a jejich činností sloučených v celek ve vzájemné interakci a organizovaných k realizaci cílů operace.

Operační systém se dělí na **bojový podsystém** a **podpůrné podsystémy**.

Bojový podsystém tvoří bojové jednotky, útvary, svazky, z kterých se vytváří hlavní síly a zálohy. Mohou to být i vytvořená úkolová uskupení schopná plnit specifické úkoly dané operace.

Podpůrné podsystémy působí ve prospěch bojového podsystému a vytváří se k zabezpečení základních a specifických úkolů operaci. Zahrnují podsystémy **integrující, bojové podpory a zabezpečení**. Podle druhu operace mohou být rozvinuty všechny nebo jen některé z nich.

ZABEZPEČENÍ OPERACÍ

Předpokladem dosažení úspěchu v operaci je její všestranné zabezpečení, které se realizuje podsystémy personální a logistické podpory a zdravotnického zabezpečení.

Zabezpečení představuje souhrn opatření, která udržují personál, výzbroj a materiál ve stavu, který umožňuje plnit stanovené úkoly.

Personální podpora zahrnuje zajištění nezbytného počtu osob s požadovanými schopnostmi, koordinaci doplňování a případné střídání osob (rotaci) a zabezpečení změn jejich služebního zařazení. Řeší také administrativní činnosti spojené s evidencí vojenských zajatců, padlých a vojenských hrobů.

Dále zajišťuje péči o sociální, duchovní a kulturní potřeby osob, zúčastňujících se operací.

Logistická podpora se realizuje zajišťováním, skladováním, přepravou a přísunem veškerého materiálu potřebného pro vedení operace, odsunem poškozené techniky a zabezpečením přesunů a přeprav vojenských jednotek všemi druhy dopravy.

Logistická podpora je tvořena souhrnem velitelských, organizačních, materiálních, technických a dopravních opatření a opatřeními logistických služeb. K plnění stanovených úkolů vytváří potřebnou infrastrukturu.

Základ logistické podpory činnosti vojsk v operacích tvoří mobilní podsystém logistiky taktického a operačního stupně. V operacích uskutečňovaných na teritoriu ČR se dále na logistické podpoře vojsk podílejí stacionární subsystém armádní logistiky a mimorezortní subsystém logistiky. Ve společných operacích uskutečňovaných mimo vlastní teritorium se využívají prostředky vzájemné podpory a prostředky hostitelské země.

Zdravotnické zabezpečení jako samostatná součást logistické podpory udržuje zdraví vojáků, zachraňuje životy a obnovuje bojeschopnost raněných a nemocných, zabráňuje vzniku a šíření přenosných onemocnění a hromadných nákaz a zabezpečuje zásobování zdravotnickým materiálem. Uskutečňuje se nepřetržitě ve všech druzích činnosti.

Realizuje se organickými prostředky jednotek, svazků a útvarů, zařízeními vojenského zdravotnictví a vyčleněnými zařízeními civilního zdravotnictví.

V operacích uskutečňovaných na teritoriu ČR je základem zdravotnického zabezpečení kombinovaný polní a územní systém. Ve společných operacích mimo vlastní teritorium se vyšší etapy zdravotnické pomoci uskutečňují ve společných zdravotnických zařízeních, stanovených v pravidlech pro nasazení a ve zdravotnických zařízeních hostitelské země.

V nebojových operacích může být sil a prostředků zdravotnické služby využito k poskytnutí humanitární pomoci civilnímu obyvatelstvu.

Hydrometeorologické zabezpečení. Hydrometeorologickým zabezpečením se rozumí souhrn činností hydrometeorologické služby v procesu získávání a rozšiřování hydrometeorologických informací a zároveň souhrn činností velitelů a štábů při využívání těchto informací v procesu přípravy, vedení a ukončení operací. Cílem účinného hydrometeorologického zabezpečení je včas připravit podklady a komplexně vyhodnotit vývoj a vliv stávající předpokládané hydrometeorologické situace v zájmovém prostoru a přijmout opatření k vlivu stávajících a očekávaných strategických, operačních a taktických důsledků stavu terénu a fyzikálních charakteristik ovzduší nad ním na veškerou bojovou činnost, přesuny vojsk, tělesnou a duševní kondici vojsk a na jejich logistickou podporu.

Ve společných operacích mimo vlastní teritorium se vyšší etapy hydrometeorologického zabezpečení uskutečňují prostřednictvím společných pracovišť hydrometeorologické služby operačních a strategických aliančních velitelství nebo prostřednictvím hydrometeorologické služby hostitelské země.

Kapitola 5: „Velení a řízení v operacích“

Velení je definováno jako pravomoc svěřená veliteli, kterou zákonně uplatňuje vůči svým podřízeným z titulu hodnosti a funkce. Velení zahrnuje pravomoc a odpovědnost velitele za efektivní využití dostupných zdrojů při plánování, organizaci, vedení, koordinaci a řízení vojenských sil za účelem splnění úkolu.

Velení je v podmínkách vedení operací nejdůležitějším faktorem ovlivňujícím splnění úkolu. K hlavním zásadám velení patří objektivnost, předvídatost, samostatnost, rozhodnost, variantnost rozhodování, realita a tvořivost. Velení musí být pružné, pevné a utajené.

Řízení zajišťuje součinnost a koordinaci činností organických, přidělených a dočasně přidělených sil, aniž by zbytečně omezovalo operační a taktickou volnost podřízených velitelů. Prvek řízení je obsažen ve velení.

Cílem velení a řízení je uskutečnit záměr (rozhodnutí) velitele. K dosažení stanovených úkolů je vytvářen efektivní **systém velení a řízení**.

ÚROVNĚ VELENÍ

Strategická úroveň velení zajišťuje rozpracování a dosahování cílů stanovených politickým vedením státu tak, aby stanovené úkoly byly z hlediska použití dané vojenské (bojové) síly, s danými náklady a prostředky splnitelné.

Operační úroveň velení zajišťuje dosahování strategických cílů přípravou, organizací a vedením operací. Ve společných vícenárodních operacích zpravidla spojuje rozličné síly a prostředky různých států a druhů sil v synchronizovaný celek.

Operační velení není dáno konkrétním organizačním stupněm vojenských sil a jejich množstvím. Za určitých podmínek i taktická úroveň velení může nabýt operačního rozměru, jestliže stanovené cíle, kterých má být dosaženo, jsou operačního nebo i strategického významu.

- **Taktická úroveň velení** zajišťuje dosahování především taktických cílů a prostřednictvím nich i cílů operačních. Bezprostředně řídí bojovou a případně i nebojovou činnost v závislosti na poslání, úkolech a situaci daného taktického celku.

PRINCIPY VELENÍ

1. **Princip jednoty velení.** Základem velení a předpokladem úspěchu je jednota velení, které se dosahuje jasně stanovenými cíli a záměrem operace, přesně vymezenými vztahy a pravomocemi jednotlivých stupňů velení a jejich odpovědností za splnění reálně stanovených úkolů. Ve vícenásobných operacích hraje důležitou úlohu vzájemné respektování. To vyžaduje znalosti a zvládnutí základních jednotlicích pravidel, postupů a činností, vzájemnou informovanost, znalost a respektování možností jednotek spojenců a schopnost komunikace v anglickém jazyce. Důležitá je vzájemná propojitelnost informačních systémů a spojovacích soustav.
2. **Princip velení prostřednictvím cílů.** Velitel se svým štábem stanovuje jasné a splnitelné cíle a záměr jejich splnění, informuje podřízené velitele o svém záměru, určuje síly a prostředky potřebné k jeho realizaci a uvádí do vzájemného souladu jen ta opatření, která vyžadují koordinaci. Rozkazy formuluje tak, aby v nich bylo přesně vyjádřeno, čeho má být dosaženo, bez stanovení konkrétního řešení. Tím vytváří podřízeným velitelům prostor pro volnost jejich jednání. Tato metoda vyžaduje od velitele schopnost přijmout a vhodným způsobem reagovat na případné chyby svých podřízených. Velitel je povinen zakročit v případech, kdy je ohroženo dosažení stanovených cílů nebo životy vojáků. Volnost jednání velitele může být dočasně omezena příkazy politického nebo vojenského vedení.
3. **Princip nedělitelné pravomoci velitele.** Velitel je rozhodující osobností v procesu velení. Nese osobní odpovědnost za splnění stanovených cílů (úkolů) a vlastních rozhodnutí. Podřízené řídí v souladu se stanovenými právy a povinnostmi. Jeho štáb je pomocníkem v přijímání a prosazování přijatých záměrů a vůle. Nesmí vytvářet bariéru mezi velitelem a vojsky.
4. **Princip pružnosti, pevnosti a nepřetržitosti velení.** Realizace tohoto principu vyžaduje od velitelů představitost, schopnost samostatného úsudku, logického a přemýšlivého velení, včasného přijetí rozhodnutí a jeho rozhodné a důsledné prosazení i v podmínkách měnící se situace. K tomu velitelé využívají standardizované postupy a optimalizují využití času ve prospěch podřízených. Nepřetržitost velení se dosahuje spolehlivým a nahraditelným spojením, vzájemnou informovaností a součinností.

VELENÍ A ŘÍZENÍ

Velení a řízení je rozhodující společnou a neoddělitelnou součástí všech operací. Musí zabezpečovat spolehlivé řízení vojenské (bojové) síly v zájmu splnění stanovených úkolů. Je uskutečňováno orgány velení, které tvoří velitelé a štáby. Ty spolu s místy velení, prostředky velení a prvky zabezpečení vytvářejí systém velení a řízení.

1. Velitel a jeho osobnost

Podstatou velení je svrchovaná a odpovědná **autorita velitele**, který vzhledem ke své nedělitelné pravomoci je rozhodující osobností v procesu velení. Velitel řídí podřízené síly a prostředky v souladu se stanovenými právy a povinnostmi. Jeho velitelské schopnosti a osobní kvality jsou jedním z předpokladů dosažení úspěchu v operaci a boji.

Velitelské schopnosti vyžadují od velitelů na všech úrovních mít profesionální znalosti, získané na základě zkušeností a studia, které umožňují předvídat vývoj situace; reálně ji hodnotit na základě dostupných informací; přijímat včasné, optimální a originální rozhodnutí; vydávat stručné, jasné a splnitelné rozkazy; rozhodně, pružně,

iniciativně a v případě nutnosti s přiměřenou tvrdostí řídit vojska k dosažení stanovených cílů.

Osobní kvality prokazuje velitel svou schopností pružně myslet, jednat odvážně a rychle, ale s rozmyslem, zvládnutím psychické a fyzické zátěže ve složitých situacích, zdravým sebevědomím, schopností vcítit se do postavení a situace podřízených, osobní ukázněností a příkladností.

Velitel musí umět komunikovat nejen se spojenci, ale také s civilními úřady, organizacemi a médii, brát ohled na politickou, právní a lidskou dimenzi činnosti podřízených mu vojsk a být schopný kompromisu ve vypjatých a složitých situacích.

Velitel v procesu velení vydává rozkazy podřízeným tak, aby rozuměli jeho záměru; stanovuje cíle, kterých musí být dosaženo; stanovuje podpůrné prostředky, případně je přiděluje podřízeným ke splnění stanovených úkolů; podřízeným vytváří potřebnou volnost pro iniciativní plnění stanoveného úkolu a poskytuje pomoc v případech, kdy je ohroženo jeho splnění.

Pro efektivní velení je důležité místo, odkud velitel velí. Obecně platí, že by měl být tam, odkud v rozhodujících situacích může účinně ovlivňovat činnost podřízených silami a prostředky, které má k dispozici. Velitel by „měl vidět a být viděn“. To mu umožňuje nejen získávat vlastní přehled o situaci, možnostech svých velitelů a vojáků a včas reagovat na situaci, která by mohla vést ke snížení bojových schopností vojsk.

2. Štáb

Štáb je orgán velitele k uskutečňování a zabezpečení velení a řízení podřízených vojsk. Je hlavním orgánem velení odpovídajícím za včasnou přípravu k vedení bojové činnosti, její všestranné zabezpečení, pevné a nepřetržité řízení činnosti podřízených v jakékoliv situaci.

Obecně se štáb dělí na operační štáb, osobní štáb, speciální štáb a podle druhu činnosti, charakteru operace a stupně velení mohou být vytvářeny i jiné složky štábu. Velitel má právo a možnost vytvořit si takovou organizaci svého štábu, která je potřebná k plnění jeho funkcí.

Operační štáb napomáhá plnit funkce, za které je přímo odpovědný velitel a dohlíží na všechny úkoly, které uložil. Vnitřně se člení na sekce, odbory, oddělení a skupiny, které se podle úrovně velení označují stanoveným indexem (J, G, A, S).

Osobní štáb zahrnuje specialisty potřebné k vyřizování záležitostí, které vyžadují osobní pozornost a kontrolu ze strany velitele.

Speciální štáb zahrnuje orgány náčelníka štábu, zajišťující administrativní, finanční a další potřeby velitelství a štábu.

Náčelník štábu je hlavním štábním důstojníkem, který koordinuje a řídí práci štábu.

Pro velení a řízení vícenárodních operací se mohou vytvářet společná velitelství různé velikosti a složení. Jejich štáby ve své činnosti využívají společných doktrín, standardizovaných vybavení a postupů. Síly a prostředky ACR až do stupně divize mohou plnit úkoly ve vícenárodních operacích pod vlastním velením. Od stupně brigáda (případně i útvar) jsou schopny být v podřízenosti vícenárodních velitelství.

3. Místa velení

Pro velení vojskům se zřizují místa velení. **Velitelské stanoviště** je hlavním místem, odkud se uskutečňuje velení podřízeným. Prostor jeho rozmístění určuje nadřízený

velitel. Na velitelském stanovišti pracuje velitel a větší část štábu. Rozmísťují se zde též styční důstojníci (skupiny) štábů druhů sil, sousedů, podřízených velitelství a podpůrných prostředků. Činnost na velitelském stanovišti řídí náčelník štábu.

Záložní velitelské stanoviště se vytváří ke zvýšení odolnosti velení. Pracuje na redukovanych počtech souběžně s velitelským stanovištěm a přebírá velení v případě jeho vyřazení. Přejde-li velitel na záložní velitelské stanoviště, stává se toto velitelským stanovištěm.

Pomocné velitelské stanoviště se může vytvářet zpravidla jako dočasný prvek k plnění specifických úkolů přípravy a vedení operace.

Velitelsko-pozorovací stanoviště se vytváří buď dočasně, nebo trvale především na taktických úrovních velení. U jednotek je jediným místem, odkud se uskutečňuje velení podřízeným.

Místa velení mohou být stacionární nebo polní. Stacionární místa velení se rozmísťují zpravidla ve zodolněných objektech. Polní místa velení se rozvíjejí na mobilních prostředcích.

Činnost na místech velení zabezpečují velitelské, spojovací, ženijní, chemické a případně i další útvary a jednotky s dopravními a jinými prostředky.

4. Zabezpečení velení a řízení

Zpravodajství představuje shromažďování zpráv a zpracování informací o činnostech, možnostech a záměrech skutečného nebo potencionálního protivníka, terénu a počasí pro formulaci politiky, přijímání rozhodnutí a plánování.

Komunikační a informační systémy jsou hlavními prostředky pro zabezpečení velení a řízení vojsk, pro realizaci operačních činností, bojového velení a řízení zbraňových systémů v jednotném situačním vědomí, v utajeném režimu a čase blízkém času reálnému. Jejich otevřená architektura umožňuje napojení na obdobné systémy v rámci vícenárodních operací.

HLAVNÍ OPATŘENÍ PROCESU VELENÍ A ŘÍZENÍ

1. Rozhodovací proces

Základem velení je rozhodnutí velitele, které je produktem rozhodovacího procesu. Na základě rozhodnutí velitele probíhá plánování. Plánované úkoly se realizují. Velení a řízení je cyklickým procesem a má kontinuální průběh. Zjednodušený pohled je ukázán na schématu 4.

Rozhodovací proces je dynamický, má multidimenzionální charakter, což umožňuje rozhodovat o probíhající činnosti souběžně s rozhodováním a plánováním budoucí činnosti. V závislosti na konkrétní situaci, možnostech a zvyklostech daného štábu a na čase, který je k dispozici může být rozhodovací proces uskutečňován dvěma základními metodami:

Úplný rozhodovací proces, který bude používán zpravidla při předběžném (mírovém) plánování a při přípravě operace, kdy je k dispozici relativní dostatek času a lze průběžně analyzovat různé možnosti (varianty) použití sil a prostředků protivníka (stran účastníků se konfliktu) a vypracovávat tomu odpovídající varianty činnosti vlastních vojsk. Plánování se bude uskutečňovat zpravidla postupně na jednotlivých stupních velení.

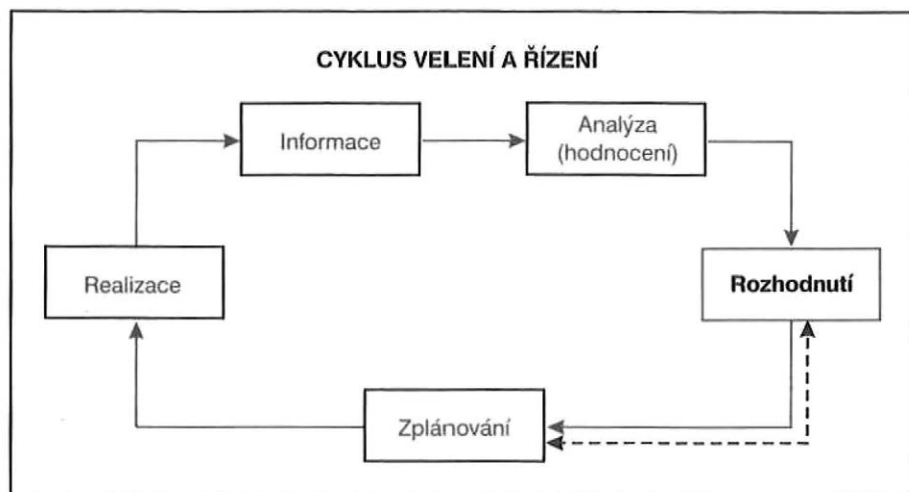

Schéma 4

Zkrácený rozhodovací proces, kdy dynamicky probíhající situace a nedostatek času nedovolují plně použít metodu úplného rozhodovacího procesu. Plánování činnosti se bude uskutečňovat zpravidla souběžně s podřízenými stupni velení.

2. Plánování

Rozhodovací proces vyúsťuje v plán. Při jeho tvorbě se v závislosti na čase, který je k dispozici, využívají standardní postupy, které obecně zahrnují:

- trvalé shromažďování potřebných zpravodajských a vojenských informací, jejich analýzu a hodnocení rizik a hrozeb z nich plynoucích,
- ujasnění úkolu, který má být plněn,
- vypracování a porovnání alternativních možností - možných a reálných variant nadcházející činnosti,
- vypracování a schválení záměru,
- zpracování vlastního plánu činnosti (operace) a další plánovací dokumentace.

Je-li pro plánování dostatek času a v blízké době se nepředpokládá použití vojenských sil, bude mít plánování charakter **předběžného plánování**. Výsledným produktem tohoto typu plánování jsou stálý obranný plán a plány pro nečekané situace.

V reakci na vzniklé krizové situace, ve kterých se uvažuje o použití vojenské (bojové) síly, se provádí **plánování reagující na krizi**. Zpravidla bude uskutečňováno v omezených časových podmínkách. Produktem tohoto typu plánování jsou operační plány (OPLANy) pro vzniklé situace.

Uvedené druhy plánů tvoří základ pro ostatní formy rozhodování v průběhu vlastního použití vojenské (bojové) síly. Od velitelů to vyžaduje umět současně hodnotit výsledky předchozí činnosti, řídit probíhající činnost, předvídat a plánovat budoucí činnost. Velitel řídí tento proces za použití tvůrčího a intuitivního myšlení, založeného na jeho vlastních znalostech a zkušenostech za využití schopností svého štábu. Musí

umět rozpoznat podobnosti a rozdíly mezi plánovanou činností, skutečnými a očekávanými situacemi a v porovnání se stanoveným cílem být schopen přijímat účinná opatření a případně korekce k důslednému naplnění přijatého plánu.

3. Realizace

Realizace přijatého plánu spočívá v promyšlené činnosti velitelů a štábů, zaměřené k co nejefektivnějšímu použití sil a prostředků, k dosažení stanovených cílů operace.

Realizaci stanovených cílů velitelé dosahují vymezením odpovědnosti a delegováním pravomocí na podřízené, ukládáním úkolů, vytvářením podmínek pro jejich splnění.

V rámci procesu velení a řízení se rozhodovací proces, proces plánování a realizace plánovaných opatření při kvalitativních změnách situace cyklicky opakuje.

Kapitola 6: „Bojové operace“

V bojových operacích je stanovených cílů dosahováno bojem. Podstatou vedení bojových operací je vnucení vlastní vůle protivníkovi a narušení jeho záměru a operační celistvosti kombinací manévru a palby takovým způsobem, že protivník ztratí možnosti a vůli pokračovat v bojové činnosti.

Bojové operace mohou probíhat různou intenzitou, v širokém spektru bojových činností, vedených jak proti pravidelným silám protivníka, které vedou standardní bojové činnosti, tak proti nepravidelným silám a ozbrojeným skupinám, pro které je charakteristický gerilový (partyzánský) způsob boje.

Bojové operace, uskutečňované proti pravidelným silám protivníka, budou v soudobých podmínkách zpravidla **vícenárodní a prováděny společně jednotlivými druhy sil**. Budou mít většinou charakter **společných operací velkého rozsahu**, zahrnující operace (bojovou činnost) pozemních sil, vzdušných sil, námořních sil, vzdušně výsadkových a vylodňovacích jednotek a dalších. Příprava a vedení těchto operací se uskutečňuje pod velením velitele společných sil.

Tento druh operací vyžaduje velkou strategickou a operační mobilnost, kombinovanou s politickou a vojenskou pružností. Jednotlivé operace druhů sil, které v rámci společné operace působí synergickým účinkem, se provádějí podle zásad použití těchto druhů sil.

Proti nepravidelným silám a ozbrojeným skupinám mohou být v řadě případů vedeny taktické operace, uskutečňované uskupením taktického rozsahu.

DRUHY BOJOVÝCH OPERACÍ

Pozemní operace

Pozemní operace tvoří základ společné operace. Jsou vedeny pozemními silami s využitím účinku operací vedených ostatními druhy sil k obsazení a udržení prostoru, obnovení teritoriální celistvosti a k dosažení konečné porážky protivníka. Zahrnují v sobě útočné a obranné činnosti. Podle převažujícího charakteru bojové činnosti a stanoveného cíle mohou být **útočné nebo obranné**.

Vzdušné operace

Vzdušná operace je koordinovaná série leteckých akcí, určených k dosažení specifického strategického cíle. Vzdušné operace mohou být útočného, obranného

nebo podpůrného charakteru. Zásady bojového použití vzdušných sil jsou dány vojensko-strategickou koncepcí a jejími strategicko-operačními principy. Vzdušné operace jsou vedeny vzdušnými silami v koordinaci s ostatními druhy vojsk a ozbrojených sil:

- k dosažení a udržení vzdušné nadvlády,
- k zabránění pohybu vojsk protivníka do prostoru a v prostoru vedení boje,
- ke zbavení nebo omezení vojenské možnosti protivníka vést bojovou činnost na našem (spojeneckém) území, jeho obsazení nebo využívání,
- ke zničení, umlčení nebo narušení vojenského potenciálu protivníka,
- k posílení nebo podpoře efektivity operací pozemních a vzdušných sil.

Jako samostatný akt anebo ve prospěch operace velkého rozsahu, případně i jako její součást, může být uskutečněna strategická vzdušná operace, která je zaměřena proti stěžejním prvkům systému protivníka. Cílem je zlikvidovat schopnost a vůli protivníka pro pokračování ozbrojeného konfliktu.

Obecné dělení vzdušných operací:

- o operace proti nepřátelským vzdušným prostředkům - jsou operacemi vedenými proti nepřátelským útočným a obranným schopnostem za účelem dosažení a udržení požadované úrovně vzdušné nadvlády,
- o operace proti nepřátelským pozemním prostředkům - jsou operacemi vedenými proti pozemním silám za účelem je ničit, neutralizovat, zneschopnit, nebo omezit nepřátelský potenciál,
- o operace bojové podpory, které jsou určeny k posílení anebo k podpoře efektivity operací vzdušných a pozemních sil. Zahrnují: leteckou přepravu, elektronický boj, leteckou pátrací a záchrannou službu, vzdušný průzkum a pozorování a doplňování paliva za letu.

Výsadekové operace

Jsou to operace, které umožňují překvapivé zasazení pěších, aeromobilních nebo speciálně vycvičených jednotek k ničení důležitých cílů, k ovládnutí rozhodujících prostorů nebo vedení speciální bojové činnosti v hloubce sestavy protivníka.

Vzdušná mobilnost výše uvedených sil dává společným operacím další dimenze jakými jsou rychlost, rozsah a pružnost. To umožňuje vytvářet nepřetržitý tlak na protivníka, blokovat jeho síly, vytvářet pocit nejistoty v jeho týlových prostorech, ničit důležité objekty, dobývat a udržet klíčové terénní body do spojení se s pozemními silami apod.

Omezená pozemní mobilita, bojové možnosti a zranitelnost vzduchem přepravovaných a vysazovaných sil vyžaduje jejich nepřetržitou palebnou a jinou podporu a co nejpřesnější načasování spojení s vlastními pozemními jednotkami.

Výsadekové operace jsou proveditelné za podmínek alespoň dočasně vybojované vzdušné nadvlády.

Obojživelné operace

Jsou to operace zahájené z moře námořními a vylodovacími silami proti pobřeží skutečného nebo potencionálního protivníka. Jejich provedení váže síly protivníka nutné pro obranu pobřeží. Cílem obojživelné operace bude zpravidla zachycení a vybudování předmostí na pobřeží protivníka a vytvoření podmínek pro další následnou činnost.

Námořní operace

Jsou to operace, prováděné námořními silami nad hladinou, na hladině nebo pod hladinou moře. Jejich cílem bude zpravidla získání kontroly daného mořského prostoru a přilehlého pobřeží. Jako součást společné operace je možno námořní operací zajišťovat přístupy k prostoru vedení operace, blokovat prostor operace protivníka, zajišťovat dopravu na moři a plnit specifické úkoly v podmorském prostředí.

ZÁSADY VEDENÍ POZEMNÍCH ÚTOČNÝCH OPERACÍ

Útok je základním druhem boje. Je to hlavní prostředek, jímž může velitel vnutit svou vůli protivníkovi. Jedině útočnou činností lze získat a udržet iniciativu, rázně využít každé výhody, přenést boj do hloubky sestavy protivníka a dosáhnout stanovených cílů i konečného vítězství v boji. Proto útočné operace jsou rozhodujícími bojovými operacemi.

Útok spočívá v ničení protivníka, v rozvrácení jeho sestavy, v rázném postupu vlastních vojsk do jeho hloubky s využitím palby a manévru, v ničení nebo zajmání jeho živé síly, zmocňování se zbraní a vojenské techniky a ovládnutí klíčových prostorů a důležitých objektů.

V pozemních operacích se útok vede na zvolených směrech, kde bylo dosaženo převahy na úkor směrů (úseků), kde se budou šetřit síly nebo se povede obrana.

Jakmile je útok zahájen, musí se vést rozhodně, v rychlém tempu, vytrvale ve dne, v noci a za každého počasí.

Cíle útoku

Hlavním a obecným cílem útoku je zbavení schopnosti protivníka klást odpor a ovládnutí důležitých prostorů. Útok však může být veden i s omezenými cíli, které ve svém souhrnu napomáhají dosažení konečného cíle. S takovými cíli může být proveden útok ve formě:

- průzkumu bojem k získání důležitých informací o učenění sestavy protivníka, jeho slabých místech, záměru použít jeho sil apod.,
- výpadu k ničení důležitých objektů nebo ovládnutí klíčového prostoru důležitého k následné obranné nebo útočné činnosti,
- klamného útoku k poutání protivníka nebo k odvrácení jeho pozornosti,
- demonstračního útoku, jehož cílem je zastrašit protivníka a odradit ho od vedení bojových aktivit,
- předstihujícího útoku k rozvrácení předpokládaného útoku protivníka, v zabránění v přeskupení jeho sil a prostředků apod.,
- dílčího útoku vedeného k demoralizaci protivníka, získání výhodnějšího postavení apod.,
- protizteče, vedené k úderu do boku a týlu protivníka, získání iniciativy a dosažení zvratu v dosud vedeném obranném boji.

Cíl, k jehož dosažení se útok vede, musí být přesně definován. K realizaci stanoveného cíle musí být vyčleněna odpovídající bojová síla.

Cíl v útočné operaci bude zpravidla určen v hloubce protistojícího uskupení protivníka tak, aby narušil jeho operační odolnost a zlomil jeho vůli k odporu. Podřízeným mohou být stanovovány k jeho dosažení **postupné cíle**.

Cíl útoku vedeného s omezeným úkolem bude zpravidla určen tak, aby odpovídal záměru, se kterým se vede a možnostem jednotek, které útok vedou.

Charakteristické rysy útoku

Útok je charakteristický soustředěním sil, jejich překvapivým použitím, rychlostí, pružností, vytrvalostí a smělostí postupu do hloubky sestavy protivníka.

Toho se dosahuje:

- útokem na protivníka v situaci, kdy je nejvíce zranitelný,
- překvapivým útokem na slabá místa protivníka,
- soustředěním rozhodujících sil na rozhodujícím směru,
- udržováním nepřetržitého tlaku na protivníka,
- pružnou změnou směru a úsilí útoku.

Útok na protivníka v situaci, kdy je nejslabší a nejvíce zranitelný, je útokem maximálně účinným a efektivním. Oslabení protivníka se dosahuje úsilím o dosažení překvapení, nepřetržitým rozvracením jeho sestavy, vnucováním mu svojí vůle a udržováním iniciativy. Zranitelnosti protivníka se dosahuje dovedným ovlivňováním jeho záměrů, vmanévrováním sil a prostředků protivníka do nevýhodných prostorů a činnostmi, které neočekává.

Překvapivý útok na slabá místa protivníka umožňuje zahájit činnost v rychlém tempu, vyvádí protivníka z rovnováhy a brání mu přijímat účinná protipatření. Velitel musí brát v úvahu, že útok na slabiny, které neomezují volnost jednání protivníka, je neproduktivní. Musí předpokládat, že i protivník se bude snažit vmanévrovat útočící vojska do nepříznivé situace vytvořením (imitováním) vlastních klamných (zdánlivých) slabých míst.

Soustředění rozhodujících sil na rozhodujícím směru s rychlým rozvíjením počátečního úspěchu a následným rozptýlením sil umožňuje využívat dočasně získanou převahu k ochromení schopnosti protivníka rychle a efektivně reagovat, nedovoluje mu odpoutat se a znovu nabýt rovnováhy. Soustředování úsilí musí být organizováno rychle a skrytě tak, aby soustředění sil nepředstavovalo výhodné cíle pro údery a palby protivníka.

Udržování nepřetržitého tlaku na protivníka nutí protivníka k improvizaci. Protivníkovi nesmí být umožněno, aby se vzpamatoval ze šoku vyvolaného počátečním útokem. Velitel musí vnutit protivníkovi takový ráz činnosti, který mu nedovolí převzít iniciativu. Toho může dosáhnout manévrem, palbou, paralelně probíhajícími činnostmi a narůstáním úsilí k udržení nebo zvýšení tempa útoku.

Pružná změna směru a úsilí útoku umožňuje efektivně využít výsledků bojové činnosti těch uskupení, která mají největší úspěch. Umění měnit směr útoku a rychle přesouvat úsilí je důkazem schopnosti velitele prosadit svůj záměr útoku, proniknout do záměru protivníka a zabránit mu v jeho realizaci, pochopit a reagovat na konkrétně vzniklou situaci.

Formy útoku

V závislosti na situaci mohou vojska útočit na protivníka, který se brání, útočí nebo odchází (ustupuje). Podle rozsahu příprav může být útok proveden buď **z chodu, nebo s plánovitou přípravou.**

Útok z chodu je veden bez prodlení tak, aby bylo zabráněno protivníkovi v možnosti zorganizovat obranu. Překvapivost, rychlost a síla jeho provedení mohou vynahradiť nedostatek důkladné přípravy i riziko dočasné ztráty součinnosti. Útok z chodu klade velké nároky na aktivní jednání velitelů všech stupňů i jejich jednotek a nepřetržitou součinnost mezi bojovými jednotkami, útvary a svazky a podsystémy zabezpečujícími jejich činnost.

Útok s plánovitou přípravou je plně sladěnou bojovou činností, vyžaduje však čas na přípravu, kterého protivník může využít k zesílení (zkvalitnění) obrany, k odpoutání se, nebo zahájení protiútoků.

Podle způsobu provedení může být útok proveden **po přesunu z hloubky nebo z přímého dotyku s protivníkem**.

Útok uskutečňovaný po přesunu z hloubky předchází přesun útočného uskupení z vyčkávacích nebo výchozích prostorů, postupně rozvinutí do předbojových a bojových sestav, které umožní následnou rozhodnou zteč.

Útok z přímého dotyku s protivníkem se realizuje po přeskupení sil, které jsou s ním v bezprostřední blízkosti (dotyku).

(Poznámka: Uvedená terminologie vychází z aliančního pojetí. Je třeba její přijetí zvážit ve vazbě na dosud vžitou terminologii, používanou v AČR.)

Formy útočného manévru

K udržení převahy se využívá různých forem manévru, jejichž cílem může být soustředit síly k překonání odporu protivníka, vytvoření co nejvýhodnějších podmínek pro rychlý postup do hloubky sestavy protivníka, k jeho obejítí a k vedení nenadálých úderů do boku a týlu protivníka z různých směrů. To umožňuje spolu s palbou a údery rychlým tempem a současně probíhajícími činnostmi na různých směrech a v různé hloubce efektivně ničit protivníkovu bojovou sílu.

K základním formám útočného manévru patří:

- čelní úder,
- obejítí,
- průlom,
- prosakování (infiltrace).
- obchvat,

K provedení manévru uzpůsobují velitelé členění sestavy vojsk, která v sobě zahrnuje **hlavní síly, zálohy a výkonné prvky podsystémů zabezpečujících operační (bojové) činnosti**.

Obsah pozemní útočné operace

Vedení útočné operace se uskutečňuje souběžnými nebo postupnými a vzájemně se doplňujícími bojovými činnostmi, kterými mohou být:

- bojová činnost v hloubce sestavy protivníka,
- bojová činnost záloh ve prospěch splnění hlavního úsilí útoku,
- útok a ničení protistojícího uskupení protivníka,
- bojová činnost k zabezpečení hloubky sestavy vlastního uskupení.

Bojová činnost v hloubce sestavy protivníka se vede nepřetržitě v průběhu celé operace s cílem omezovat možnosti působení protivníka na útočící vojska, dezorganizovat jeho systém velení, izolovat zálohy a třístit úsilí protivníka.

Útok a ničení protistojícího uskupení protivníka se uskutečňuje využitím palebného ničení, slabých míst a mezer v uskupení protivníka k rychlému pronikání do hloubky

a provedením úderů do jeho boků a týlu s cílem zabránit protivníkovi v organizování odporu v hloubce a v ovládnutí a udržení klíčových prostorů.

Bojová činnost záloh ve prospěch splnění hlavního úsilí útoku umožňuje udržet takové tempo útoku, které umožňuje předstihnout protivníka v přijímání protiopatření jeho silami v dotyku a bližší operační hloubce, umožňuje přenášet úsilí na nový výhodnější směr a vytváří možnosti k přechodu do pronásledování.

Bojová činnost k zabezpečení hloubky sestavy vlastního uskupení zajišťuje volnost jednání vlastních sil a prostředků v týlu útočného uskupení a chrání je před působením protivníka.

ZÁSADY VEDENÍ POZEMNÍCH OBRANNÝCH OPERACÍ

Obrana je základním, ale ne rozhodujícím druhem boje. Obrana může zabránit protivníkovi v dosažení úspěchu, umožňuje udržet prostor, získat čas, způsobit ztráty protivníkovi nebo jej odrazit, ale nemůže zajistit vítězství. Proto obranné operace jsou považovány za důležitou, ale ne rozhodující formu vedení ozbrojeného konfliktu. Vyžadují vytrvalé hledání příležitosti k přechodu do útoku.

Úspěšná obrana zahrnuje nejen obranné ale i útočné činnosti, které se vzájemně prolínají a doplňují, a tak umožňují ušetřit síly a prostředky k vedení aktivní činnosti na jiných důležitých směrech nebo k převzetí iniciativy v prostoru, v němž jsou pro převzetí iniciativy vytvořeny podmínky.

Obrana může být vedena z vlastního rozhodnutí nebo může být vynucena protivníkem, případně dalšími okolnostmi.

Cíle obrany

Hlavním a obecným cílem obrany je odrazit (zastavit) útok protivníka, který je v převaze, vyčerpat jeho síly, zbavit jej iniciativy a vytvořit podmínky k přechodu do útoku.

Dalšími cíli obrany mohou být:

- udržet strategicky, operačně nebo takticky důležité prostory a objekty,
- získat čas k přísunu záloh, nebo k provedení přeskupení sil a prostředků,
- ušetřit síly a prostředky na určitém směru tak, aby na jiném mohlo být dosaženo převahy sil,
- zabezpečit boky uskupení vedoucího útočnou operací (útok).

Charakteristické rysy obrany

Obrana je charakterizována odolností, aktivitou, úporností, houževnatostí a pružností.

Odolnost obrany spočívá ve schopnosti čelit všem prostředkům a činnostem, které protivník používá ke zničení či zbavení schopnosti klást organizovaný odpor vlastních vojsk.

Aktivita obrany spočívá v nepřetržitém působení na protivníka dostupnými prostředky bez vyčkávání a pouhé reakce na jeho činnost.

Úpornost obrany spočívá v kladení vytrvalého a účinného odporu protivníkovi spojeného s nepřetržitou snahou o udržení celistvosti obrany.

Pružnost obrany spočívá ve schopnosti vojsk co nejrychleji reagovat na vývoj situace a přecházet k aktivním formám činnosti.

Úspěšnosti obrany se dosahuje:

- maximálním využitím předností obrany,
- dovedným skrytím a eliminací slabin obrany,
- narušením přípravy protivníka k útoku a snížením jeho úderné síly,
- udržením celistvosti obrany,
- skloubení obrany s útočnými činnostmi.

Využití předností obrany spočívá v tom, že velitel má zpravidla být omezenou možností volby terénu, ve kterém obranu povede. To umožňuje připravit si varianty obrany a maximálně využít čas k maximálnímu možnému ženijnímu vybudování prostoru obrany a k vytvoření jeho potřebné infrastruktury. Dovedně organizovanou obranou lze útočníka průběžně oslabovat a stavět před něj stále nové a nevýhodné situace. To umožňuje dosáhnout úspěchu i proti protivníkovi, který je v několikanásobné převaze.

Skrytí a eliminace slabin obrany je životně důležité proto, že protivník se bude snažit uplatnit svou sílu proti slabým místům obránce. To vyžaduje uspořádat obranu nešablonovitě, efektivním palebným systémem zajišťovat boky, mezery a styk se sousedními jednotkami a dovedně usměrňovat protivníka do prostorů, ve kterých jeho činnost neumožňuje dosáhnout úspěchu.

Narušení přípravy útoku protivníka vyžaduje zasáhnout do příprav útoku protivníka včas, rychle a tak hluboko (daleko), jak je to možné. Podstatou snížení úderné síly protivníka jsou dobře načasované a správně umístěné údery a palby, které protivníkovi způsobí velké ztráty a dezorganizaci jeho sil, naruší jeho záměr, nutí jej k improvizaci a zbaví jej nebo do značné míry omezí volnost jeho jednání.

Udržení celistvosti obrany je základní podmínkou k tomu, aby při převaze útočícího protivníka bylo možno jeho postup usměrňovat do prostorů výhodných pro jeho zastavení a zničení. Velitelé musí být schopni rychle přenášet úsilí obrany, zachovat funkčnost palebného systému a systému ženijních zátarasů a jejich soulad s manévrem záloh a volných sil k efektivnímu ničení pronikajícího protivníka a k aktivní činnosti.

Skloubení obrany s útočnými činnostmi v překvapivém a pro protivníka nepředvídatelném sledu je základním způsobem, jak kompenzovat nebo překonat jeho převahu, vytvořit podmínky pro volnost jednání a převzetí iniciativy kdekoliv a kdykoliv je to možné.

Formy obrany

V závislosti na síle, složení a záměrech protivníka, situaci, úkolu a možnostech vlastních vojsk, charakteru terénu a cílech obranné operace může mít obrana různé formy.

Manévrová obrana je založena na kombinaci obranného a útočného boje a boje na zdrženou tak, že i za cenu dílčí ztráty území umožňuje způsobit útočníkovi co největší ztráty, vyčerpat jej, vnutit mu způsob činnosti výhodný pro obránce a umožňuje uchovávat vlastní síly pro následující rozhodnou bojovou činnost. Umožňuje, pokud je dočasná ztrata určitého prostoru přijatelná, rozvinout poměrně malé síly vpředu a vytvářet silnou zálohu v hloubce k provedení rozhodujícího protiútku (protiúderu). Vyžaduje dostatečnou hloubku prostoru, ve kterém se vede a dostatečnou pohyblivost sil a prostředků obránce.

Poziční obrana se zaměřuje na udržení stanoveného prostoru úpornou obrannou činností vojsk v obranných postaveních a aktivní činností malých mobilních záloh. V závislosti na úkolu, možnostech vojsk a terénu je její hlavní úsilí položeno blíže k přednímu okraji. Je závislá na včasném zjištění hlavního úsilí protivníka a rychlém a dovedeném soustředění sil a prostředků v prostorech nejvýhodnějších pro vedení obrany. Poziční obrana předpokládá další následnou činnost tak, aby bylo možno dosáhnout rozhodující porážky protivníka.

V operačním měřítku bývá uplatňována kombinace obou forem obrany, kdy statické prvky se využívají k zadržení, usměrnění, vysílení a zastavení protivníka a dynamické prvky k úderům, manévru do boku a týlu protivníka a jeho zničení. To od velitelů vyžaduje přizpůsobit obranu dané situaci a možnostem bojové síly bez ztrnulého lpění na jednotlivých formách.

Obsah obranné operace

Vedení obranné operace se uskutečňuje souběžnými nebo postupnými a vzájemně se doplňujícími bojovými činnostmi:

- bojová činnost v hloubce sestavy protivníka,
- bojová činnost krycích sil (v případě, že se vytvářejí),
- bojová činnost v hlavním prostoru obrany,
- bojová činnost záloh ve prospěch hlavního úsilí obrany,
- bojová činnost v hloubce prostoru obrany.

Bojová činnost v hloubce sestavy protivníka se vede v průběhu celé operace s cílem oslabovat a omezovat útočné možnosti protivníka, narušovat přesun a rozvinování hlavních sil, izolovat zálohy a dezorganizovat systém velení a zásobování.

Bojová činnost krycích sil se vede s cílem zdržovat hlavní síly protivníka, usměrnit jejich postup do prostorů výhodných pro jejich ničení vlastními vojsky, vyčerpávat je, působit jim ztráty a donutit je k předčasnému rozvinutí. Tím vytvářet podmínky k posílení obrany na směrech útoků protivníka v hlavním prostoru obrany.

Bojová činnost v hlavním prostoru obrany je rozhodující pro udržení celistvosti obrany, narušení kompaktnosti protivníka, způsobení mu rozhodujících ztrát, jeho zastavení a vnucení mu svého způsobu činnosti.

Bojová činnost záloh ve prospěch hlavního úsilí obrany umožňuje naplnit požadavek aktivity, převzít iniciativu a vytvořit podmínky k následné útočné činnosti.

Bojová činnost v hloubce prostoru obrany zajišťuje volnost použití sil a prostředků v hloubce prostoru obrany a spolehlivé všestranné zabezpečení bránících se vojsk.

ZÁSADY VEDENÍ VZDUŠNÝCH OPERACÍ

Základní podmínkou úspěšného použití vzdušné síly je vytvoření situace, která dovolí efektivní využití vzdušného prostoru vlastním taktickým letectvem a ostatními vzdušnými silami při současném znemožnění využití vzdušného prostoru vzdušnými silami protivníka.

Nadvláda ve vzduchu je žádoucí cíl. Není-li uskutečnitelná nebo právě ekonomicky dostupná, musí taktické letectvo vytvořit a udržet částečný stupeň převahy omezený časově a prostorově. Dosažení vzdušné nadvlády má rozhodující vliv na vytvoření podmínek pro úspěšnou činnost vzdušných i pozemních sil.

Charakteristickým rysem letectva je jeho vysoká bojová pohotovost, manévrovost, schopnost pronikat v krátkém čase do značné hloubky území protivníka, možnost pružně soustřeďovat úsilí na důležitých směrech a značná palebná síla.

Vzdušné síly mají značný vliv na výsledek ozbrojeného konfliktu. Disponují vlastnostmi, které umožňují využívat třetí rozměr prostoru bojové činnosti proti všem druhům sil a důležitým objektům infrastruktury protivníka.

Použití vzdušných sil umožňuje rychlou eskalaci a deeskalaci ozbrojeného konfliktu jakéhokoliv druhu. Vzdušné operace můžou být realizovány bez požadavku na zapojení pozemních sil anebo můžou být vedeny v rámci nebo ve prospěch pozemních operací.

Základní druhy vzdušných operací:

- vzdušné operace proti letectvu,
- vzdušné operace proti pozemním silám,
- vzdušné strategické operace,
- vzdušné podpůrné operace,
- operace vrtulníkového letectva.

1. Vzdušné operace proti letectvu

Vzdušné operace proti letectvu jsou takové vzdušné operace, které jsou namířeny proti vzdušným útočným a obranným možnostem nepřítele s cílem získat a udržet požadovanou úroveň vzdušné nadvlády. Vzdušné prostředky protivníka zahrnují všechny prvky, které přímo přispívají k použití vzdušných sil, jako letadla, letiště, systémy protivzdušné obrany, řízené rakety země-země, podpůrná zařízení atd. Omezení úsilí vzdušných sil nepřítele, které usilují útočit na spojenecké síly, je dosahováno **obránnými vzdušnými operacemi**. Operace vytvářené ke zničení, narušení nebo omezení nepřátelských vzdušných sil jsou nazývány **útočné vzdušné operace**. Činnost vedená v útočných vzdušných operacích, která neutralizuje, ničí nebo dočasně snižuje možnosti nepřátelské protivzdušné obrany, aby umožnila provést vlastní vzdušné operace bez protipůsobení nepřítele je nazývána **potlačením nepřátelské protivzdušné obrany**. Potlačení protivzdušné obrany nepřítele podporuje nebo zvyšuje účinek ostatních vzdušných operací.

Cílem vzdušných operací proti letectvu je vytvořit příznivou vzdušnou situaci, která umožní zvýšit provedení bojových operací, bránit vlastní síly proti nepřátelskému vzdušnému útoku, zachovat potřebný stupeň možností k provedení dalších vzdušných akcí a znemožnit nepříteli použití letectva. Vzdušnými útočnými a obrannými operacemi se vzdušné síly snaží dosáhnout místní nebo dočasou vzdušnou nadvládu. Požadovaná úroveň nadvlády závisí na taktické situaci a na celkovém zámyslu velitele. Vzdušné operace proti letectvu přispívají k celkové bojové činnosti a mohou být vedeny s prostředky dalších vzdušných operací. Vzdušné operace proti letectvu nemusí být nutně spojené s pozemními operacemi. Nicméně, protože efektivnost vzdušné i pozemní operace se značně snižuje se schopností vzdušných sil protivníka, výsledky vzdušných operací proti letectvu ovlivňují všechny ostatní operace. Proto vzdušné operace proti letectvu mohou vyžadovat nejvyšší prioritu ze všech vzdušných operací, kdykoliv vzdušné síly protivníka představují výrazné nebezpečí.

Útočné vzdušné operace proti letectvu

Útočná vzdušná operace proti letectvu je operace uskutečňovaná ke zničení, narušení nebo omezení vzdušných sil nepřítele.

Rozhodujícím cílem útočné vzdušné operace proti letectvu je získat a udržet vzdušnou nadvládu. Účelem je vytvoření takových podmínek, které vytvoří vlastním nebo spojeneckým silám volnost působení v oblasti konfliktu a současně omezují tuto možnost nepříteli. Mohou vzniknout období, kdy prostředky neodpovídají potřebám nepřetržité vzdušné nadvlády. Tedy cílem útočné vzdušné operace proti letectvu musí být dosažení vzdušné převahy v kritických obdobích a daných místech k podpoře dalších vzdušných akcí a operací pozemních sil. Rozhodnutí bude proto záležet na odhadu stupně potřebné vzdušné převahy pro podporu bojové činnosti pozemních nebo vzdušných sil. Převaha ve vzduchu zvyšuje volnost manévru pozemních sil a vytváří příznivé podmínky pro všechny bojové operace.

Důležité podmínky pro plánování útočných vzdušných operací proti letectvu jsou stanovení cílů, proti kterým je útočná vzdušná operace namířena a koordinace úsilí. Velitelé a štáby na operační úrovni by měly chápat nejen účel svých specifických požadavků na vzdušné síly, ale i záměr velitele, cíle a uspořádání operací. Tedy, částí plánovacího procesu na všech úrovních, které se účastní provedení operací, je pochopení jak budou plněny specifické akce a úkoly ve vztahu k ostatním činnostem.

Obranné vzdušné operace proti letectvu

Obranné vzdušné operace proti letectvu jsou vedeny zejména proti nepřátelskému vzdušnému ohrožení. Protivzdušná obrana zahrnuje aktivní a pasivní opatření.

Účelem obranných vzdušných operací proti letectvu je vytvořit bezpečnou oblast, odkud mohou účinně vést činnost vzdušné i pozemní síly. Tyto operace jsou vedeny s cílem získat nepřetržitý přehled o přiblíženích prostředků vzdušného napadení nepříteli k bráněnému vzdušnému prostoru a vytvoření příznivé vzdušné situace prevencí, likvidací nebo snížením účinků vzdušného úderu nepříteli na síly a prostředky vlastních - spojeneckých - vojsk.

2. Vzdušné operace proti pozemním silám

Charakteristiky útočných taktických letounů umožňují vést vzdušné operace proti pozemním silám v daných prostorech. Cílem těchto operací, které mohou být namířené proti pozemním silám a prostředkům je zničit, neutralizovat nebo zdržet protivníkův vojenský potenciál. Vzdušné operace proti vzdušným silám zahrnují:

- Δ rozvrácení zápolí letectvem,
- Δ útočná letecká podpora, která se skládá:
 - rozvrácení (blokování) bojiště,
 - přímá letecká podpora,
- Δ taktický průzkum.

Rozvrácení zápolí

Je vzdušná operace vedená s cílem zničit, neutralizovat nebo zdržet protivníkův vojenský potenciál v hloubce jeho území před jeho efektivním použitím ve vojenských operacích. Cílem těchto operací je zabránit pohybu protivníka do prostoru vedení bojové činnosti. Cíle mohou zahrnovat zálohy protivníka, soustředění vojsk, zásobovací linie, komunikační centra a velitelství. Pozorně naplánovaná a provedená akce rozvrácení (blokování zápolí) může zredukovat vojenský potenciál protivníka na úroveň, která vážně limituje jeho schopnost plnohodnotně pokračovat ve vedení bojové činnosti. Operace může být efektivní pouze tehdy, jsou-li její cíle důležité pro vedení

bojové činnosti. Proto intenzivní pozemní operace a vzdušné operace rozvrácení zápolí by měly probíhat souběžně, aby tak urychlily vyčerpávání zdrojů protivníka. Vyčerpávání zdrojů ve spojení se zpomalením postupu záloh, způsobených touto operací, nepříznivě ovlivní protivníkovu bojovou efektivnost. Avšak, operace nemá obvykle okamžitý efekt na bojišti. Proto efektivnost takové operace je těžké determinovat, dokud neuběhne nějaký čas.

Útočná letecká podpora

a) Rozvrácení bojiště letectvem

Rozvrácení bojiště letectvem je definováno jako vzdušná akce proti nepřátelským pozemním cílům, které jsou v takové pozici, že přímo ohrožují vlastní nebo spojenecké síly, což vyžaduje spojené plánování, ale nemusí vyžadovat nepřetržitou koordinaci v průběhu provedení operací. Tyto operace jsou vedeny s cílem zdržet, zničit, neutralizovat síly protivníka, které jsou v prostoru bojiště, ale ještě nejsou zavázány do boje s našimi nebo spojeneckými silami. Mohou být využívány k izolování sil protivníka v bojové zóně od jeho posil a zásob a omezit jeho pohyb.

b) Přímá letecká podpora

Přímá letecká podpora je definována jako akce proti nepřátelským cílům, které jsou v těsné blízkosti vlastních vojsk, což vyžaduje detailní koordinaci každého úkolu letectva s palbou a pohybem pozemních sil. Palebná síla a mobilita letectva v přímé letecké podpoře může mít okamžitý vliv na pozemní boj. Některé cíle nemohou být zranitelné a přístupné pozemním zbraním, ale mohou být ničené prostřednictvím přímé letecké podpory. Navíc, ne vždy je možné dosáhnout požadované koncentrace palebné síly na některé cíle, pokud není zkombinovaná palebná síla pozemních prostředků s přímou leteckou podporou.

Posílení palebné síly pozemního vojska pomocí přímé letecké podpory může rozhodující měrou přispět k průběhu vedení boje pozemních vojsk v útoku i obraně.

Cíle zahrnují obrněné prostředky, zodolněná postavení, palebná postavení, koncentrace vojsk atd. Úkolem přímé letecké podpory může být zničit nebo neutralizovat kterýkoliv z těchto cílů. Rozdílný charakter cílů vyžaduje schopnost letectva použít různé zbraně. Operace mohou zahrnovat integrované použití letounů a vrtulníků, což může vyžadovat zvláštní přístupy a taktiku.

Přímá letecká podpora může být organizována jako a) předem plánovaná, b) okamžitá (na výzvu).

Předem plánovaná. Požadavky na přímou leteckou podporu mají určitou výhodu pro dostatek času mezi požadavkem a vzletem letounu. Je dostatek času pro vydání úkolů osádkám taktických letounů a přizpůsobení výzbroje letounu povaze cílů před vzletem letounů.

Okamžitá. Okamžitá přímá letecká podpora má výhodu okamžité reakce, ale za cenu ztráty výhod spojených s plánovanou akcí.

Nicméně je požadována vyváženost mezi nejefektivnějším využitím zdrojů a času reakce na požadavek.

Taktický vzdušný průzkum

Většina vzdušných prostředků určených pro průzkum je úkolována a výsledky jsou shromažďovány, porovnávány a ověřovány centrálně. Vzdušný průzkum je veden

k podpoře pozemních a vzdušných operací. Vzdušný průzkum je veden s cílem poskytnout včasné informace o aktivitách a silách nepřítele, nebo údajů týkajících se hydrometeorologických a geografických podmínek v určité oblasti. Vzdušný průzkum může být veden letouny, vrtulníky, bezpilotními prostředky a pozemními systémy.

3. Vzdušná strategická letecká operace

Vzdušná strategická letecká operace je určována cílem a úkolem. Cílem strategické letecké operace je zlikvidovat schopnost a vůli nepřítele pro pokračování v agresi. Letectvo se používá k útokům na politické cíle a infrastrukturu protivníka. Letecké operace mohou být použity jako integrovaný prvek operací na válčišti. Cíl operace musí být zvolen pečlivě a musí mít přímou souvislost s politickým a vojenským strategickým cílem války.

4. Vzdušné podpůrné operace

Vzdušné operace bojové podpory jsou vedeny k posílení anebo k podpoře efektivity operací pozemních a vzdušných sil. Zahrnují:

- leteckou přepravu,
- doplnění paliva za letu,
- vzdušný průzkum a pozorování,
- elektronický boj,
- leteckou pátrací a záchrannou službu.

4.1. Letecká přeprava

Letecké přepravní operace jsou definovány jako přeprava vojsk, materiálu a techniky vzduchem. Mohou být používány pro podporu pozemních i vzdušných operací. Cílem je včasná doprava a obnova vojsk, materiálu a zásob k posílení schopnosti splnit vojenské cíle.

Letecká přeprava může zahrnovat:

- a) **Pravidelnou přepravu** uskutečňovanou mimo prostor protivníka.
- b) **Vzdušné výsadkové operace** zahrnují přepravu jednotek do cílového prostoru na území ovládaném protivníkem. Vzdušné výsadkové operace mohou být rozděleny takto:

- vysazování na padácích,
- vrtulníkový výsadek (přistávací, z přízemního letu),
- přistávací výsadek (letouny).

c) **Speciální letecké operace.** Jsou určeny pro podporu pravidelných i nepravidelných akcí a operací s jednotkami zvláštního určení. Jejich aktivity zahrnují jak bojové tak nebojové úkoly. Jejich operace mohou být plněny bez ohledu na celkové bojové podmínky a za situace, která není normálně považována za podmínky vhodné pro vedení jiné operace.

d) **Letecké operace logistické podpory.** Operace vzdušné logistické podpory může zahrnovat zásobování do doby než je uskutečnitelné zásobování po zemi a může být jediným dosažitelným prostředkem zásobování po krátkou dobu.

e) **Letecký zdravotnický odsun.** Poskytuje dopravu těžce raněným a vážně nemocným z ohrožené oblasti do zdravotnických zařízení v týlové zóně. Velitel pozemní součásti zodpovídá za přepravu raněných a nemocných z úrovně jednotky do shromaždiště (polní nemocnice) bez ohledu na to, jestli je použito letadlo nebo vrtulník vzdušných nebo pozemních sil.

4.2. Doplnění paliva za letu

Doplnění paliva za letu může být použito ke zvýšení efektivity použití taktických letounů. Zvyšuje akční rádius, prodlužuje dobu letu. Doplnění paliva za letu má příznivý vliv na bojovou zátěž, na dobu trvání akce a na pružnost zasazení.

4.3. Vzdušný průzkum a pozorování

Operace vzdušného průzkumu a pozorování zahrnují získávání informací o aktivitách, jednotkách a výzbroji nepřítele. Úkoly průzkumu a pozorování jsou omezeny vzhledem k palubnímu vybavení letounů, vrtulníků, bezpilotních prostředků a pozemních systémů získávání informací.

4.4. Letecká pátrací a záchranná služba

Operace letecké pátrací a záchranné služby jsou definované jako použití zejména vrtulníků a speciálních záchranných týmů pro vyhledání a záchranu osob v nouzi a zajištění lékařské pomoci, zejména letových osádek, po nouzovém opuštění letadla nad územím obsazeným nepřítelem. Úkoly letecké pátrací a záchranné služby v boji jsou vedeny za podpory taktických letounů a bojových vrtulníků.

4.5. Elektronický boj

Elektronický boj je definován jako vojenská akce využívající elektromagnetických systémů ke zjišťování, identifikaci a využití elektromagnetické energie tak, aby se redukovala možnost použití elektromagnetické energie protivníkem a bylo možno ji efektivně využívat vlastními a spojeneckými vojsky.

5. Operace vrtulníkového letectva

Veškerá bojová činnost pozemních sil nad úroveň nejmenšího střetnutí bude značně ovlivňována letectvem. Velitelé pozemních složek na operačních i taktických stupních musí rozumět zásadám, postupům a způsobům použití bojové síly letectva. Pouze dokonalost ve vojenském umění umožní velitelům vytvořit a použít jeho bojovou sílu. Úspěch útočné i obranné činnosti pozemních sil může do značné míry záviset na soustředění letectva na rozhodující místa. Bitevní vrtulníky a vrtulníky bojové podpory mohou posílit akce pozemních sil proti nepříteli, a to vytvářením příležitostí k prolomení linií protivníka, k ochraně boků, palebných přepadů a k znemožnění protimanévru pozemních jednotek protivníka. Vrtulníky mohou chránit manévry a vyjít pozemních jednotek z boje, mohou chránit přesuny v týlovém prostoru a zvyšovat mobilitu pozemních jednotek. Mohou také poskytovat mimořádně důležité týlové zabezpečení předním prostorům v obraně a útočícím sestavám. Můžou plnit úkoly vzdušného průzkumu. Vzhledem ke své mobilitě provádí průzkum a pozorování nad mnohem větším prostorem a v kratší době než pozemní jednotky. Velitelé pozemních složek nesmějí dovolit, aby účinek letectva byl odvrácen od hlavního cíle.

SPOLEČNÝ VÍCENÁRODNÍ RÁMEC BOJOVÝCH OPERACÍ

V soudobých podmínkách budou mít bojové operace zpravidla vždy společný a vícenárodní charakter. K jejich vedení se vytváří společné úkolové uskupení, jehož úkolem je splnit jasně definované a vymezené strategické nebo operační cíle v prostoru operace vedené aliančními silami. Dosahování stanovených cílů je založeno na společné alianční doktríně a schopnosti jednotlivých sil efektivně a účinně spolu-

pracovat. AČR je připravena podílet se na vytváření společného úkolového uskupení hodnotou až vševojskové divize.

Jako orgán velení tohoto uskupení se vytváří velitelství společného úkolového uskupení, které představuje vícenárodní alianční velitelství, složené z představitelů sil a složek, účastnících se operace a ve velikosti odpovídající složení uskupení a stanovených strategických (operačních) cílů.

Velitel společného uskupení disponuje po dobu stanovenou k dosažení strategických (operačních) cílů pravomocí velet jednotlivým druhům sil účastnících se operace, koordinovat jejich činnost a koncentrovat jejich úsilí. Prosazuje, aby operační otázky řešili velitelé jednotlivých sil a složek co nejúčinnějším a nejefektivnějším způsobem.

Způsob použití společné síly v bojových operacích je definován v Pravidlech nasazení, která jsou závazná i pro síly pod národním velením, plnící úkoly v prostoru společné operace.

UKONČENÍ BOJOVÝCH OPERACÍ

Bojové operace budou zpravidla ukončeny dosažením stanovených strategických nebo operačních cílů. Bojové operace mohou přerůst jedna v druhou. Mohou vznikat i situace, kdy cíle bojové operace a jejich dosažení vytváří podmínky pro uskutečnění následné nebojové operace.

V závislosti na vzniklé situaci může být v rámci dokončovací fáze operace (případně následné operace) řešen následující okruh problémů:

- odpoutání proti sobě stojících vojenských uskupení,
- stažení vojsk za stanovenou demarkační linii (nárazníkovou zónu),
- obnova bojovosti vojsk,
- obnova systému velení a řízení vojsk,
- pomoc při návratu evakuovaného obyvatelstva, orgánů státní správy a při postupné normalizaci života na území postiženém důsledky ozbrojeného konfliktu,
- převedení správy území z vojenských orgánů na civilní,
- asanace bojiště, odminování terénu a objektů,
- monitorování radiační, chemické a biologické situace,
- monitorování epidemiologické situace a opatření k eliminaci nákaz a další.

Dopravní systém se ponechává ve válečné organizaci do ukončení odsunu vojsk. Návrat vojsk bude zpravidla probíhat s nadnárodní podporou. Včlenění do mírových organizačních struktur a případná demobilizace je národní záležitostí.

Kapitola 7: „Nebojové operace“

V současném geopolitickém prostředí rozsah a význam nebojových operací značně vzrostl a tento trend lze vzhledem k novým civilizačním hrozbám očekávat i v budoucnosti. Tyto operace reagují na situace, ve kterých vojenská síla přispívá a pomáhá účinně zvládat konfliktní situace, ovlivňuje politické prostředí, chrání lidské životy a pomáhá zmírňovat následky přírodních, ekologických a případně jiných katastrof, při nichž síly ostatních orgánů odpovědných za jejich řešení jsou nedostatečné nebo neschopné stanovené úkoly plnit.

Nebojové operace mohou být vedeny jako vícenárodní, uskutečňované uskupením sil a prostředků více států, nebo mohou být vedeny pouze národními silami pod národním velením jako reakce na nevojenská ohrožení vnitrostátního charakteru. Mohou být uskutečňovány i v kombinaci s bojovými operacemi.

AČR je připravena podílet se na nebojových operacích mezinárodních bezpečnostních struktur, záchranných a humanitárních akcí v zahraničí vyčleněnými silami do jednoho mechanizovaného praporu a jedné speciální roty, schopnými vzdušné přepravy spojeneckými prostředky.

DRUHY NEBOJOVÝCH OPERACÍ

Nebojové operace se podle cílů, kterých má být dosaženo, dělí na **stabilizační a podpůrné**.

Stabilizační operace, jejichž cílem je podpora míru, jsou uskutečňovány na základě usnesení Rady bezpečnosti OSN odstupňovaným zasazením sil a prostředků, schopných přiměřeně reagovat podle situace. Zahrnují mírové operace na odvrácení konfliktů, udržení (zachování) míru, utváření míru, vytváření (nastolení) míru a na vynucení (prosazení) míru uskutečňované v souladu s Chartou OSN, kapitola VI. a VII. Na jejich přípravě a vedení se mohou podílet státní a nestátní orgány a civilní organizace.

- **Operace na odvrácení (prevenci) konfliktů - conflict prevention** - zahrnují škálu iniciativ od diplomatické úrovně až po preventivní přepravu a rozmístění vojsk. Jejich cílem je zabránit, aby spory nepřerostly v ozbrojená střetnutí nebo se nerozšířily. Z vojenského hlediska se jedná o komplex možných opatření, počínající vysláním misí vojenských pozorovatelů a preventivním rozmístěním vojsk v prostoru zasazení konče. To umožňuje i demonstrovat odhodlání a rozhodnost mezinárodního společenství prosadit mírové řešení konfliktu.
- **Operace na udržení (zachování) míru - peace keeping** - jsou vedeny s cílem zastavit a ukončit konflikt mezi znesvářenými stranami nestrannou silou. Použité síly podporují přijatá opatření politického řešení konfliktu a chovají se nestranně vůči všem jeho účastníkům.
- **Operace pro utváření míru - peace making** - jsou operace realizované po zahájení konfliktu s cílem dosáhnout mírového urovnání, zastavení palby apod. I když představují především širokou škálu diplomatických jednání, pokusů o smíření, izolaci, může být vojenská síla použita k prosazení sankcí v případech, kdy to je nezbytně nutné.
- **Operace pro vytváření (budování) míru - peace building** - jsou prováděny zpravidla po ukončení konfliktu. Jsou zaměřeny k podpoře, přestavbě a posílení politického systému, institucí a infrastruktury. Cílem je konsolidovat mírový proces a zamezit zvratu směrem k obnovení konfliktu. Do operace nasazené vojenské síly neomezují svoji činnost výhradně jen na vojenské aktivity, ale podílejí se na obnovení životně důležité civilní infrastruktury a odstranění následků způsobených konfliktem. (Výše uvedené druhy mírových operací jsou vedeny se souhlasem znepřátelených stran.)
- **Operace pro vynucení (prosazení) míru - peace enforcement** - jsou typem stabilizační operace mající charakter bojového zasazení. Souhlas všech znepřátelených stran není podmínkou pro jejich vedení. Jsou uskutečňovány v souladu s VII. kapitolou Charty OSN. Operaci na vynucení míru často předchází veřejná demonstrace politické vůle k použití vojenských prostředků. Použití vojenské síly je vyjádřeno mandátem a upřesněno pravidly použití síly, specifickými pro každou konkrétní operaci.

Stabilizační operace při vnitrostátních konfliktech mohou být uskutečňovány v případech, kdy dochází k rozkladu státních institucí, při ochraně narušené veřejné bezpečnosti a v případě jiných mimořádných situací.

Podpůrné operace mohou být uskutečňovány v mezinárodním měřítku jako humanitární pomoc při katastrofách, masovém pohybu utečenců, hladomoru a při ostatních velkých neštěstích. Mohou být prováděny i pouze národními silami zpravidla jako pomoc při živelních pohromách a katastrofách všeho druhu.

Uvedené typy nebojových operací se v prostoru a čase mohou vzájemně prolínat nebo přerůstat jedna v druhou. Výběr, rozsah a složení vojsk se stanovuje podle cílů a poslání operace a předpokládané doby jejího trvání.

MOŽNÉ ÚKOLY VOJENSKÝCH SIL VE STABILIZAČNÍCH OPERACÍCH

Síly a prostředky Armády ČR, zasazované ve vícenárodních bezpečnostních silách se podřizují zvláštním požadavkům vyplývajících z příslušného mandátu a konkrétně stanovených podmínek, za kterých se příslušná operace uskutečňuje.

V **mírových operacích** mandát OSN představuje legitimní oprávněnost k zasazení na podporu míru. Ve Směrnici pro státy poskytující vojska a ve Směrnici pro zasazení definuje Rada bezpečnosti OSN vojenské úkoly, které vycházejí z ujasněných politických cílů. S těmito cíli a úkoly musí být vojska seznámena a musí jim být objasněny. Chybné jednání jednotlivce nebo malé skupiny může negativně ovlivnit úspěch mírové operace.

Vojska provádějící mírové operace se musí členit tak, aby mohla kdykoliv nezávisle a pružně reagovat na změny úkolu a situace a disponovala schopností eskalace a deeskalace. Jejich výzbroj se stanovuje vzhledem k cílům dané operace a podmínkám, za kterých se uskutečňuje. Měla by odpovídat potenciálu a schopnostem konfliktních stran.

Vojska při zasazení jsou podřízena vícenárodnímu orgánu velení zpravidla jako národní příspěvek. K tomu se vytvářejí technické předpoklady především k zajištění interoperability rozličných národních systémů velení a řízení a odpovídající výměna informací o úkolech a situaci.

Možnými úkoly vojsk provádějících mírové operace mohou být:

- **Pozorování a monitorování**, které hraje důležitou roli při stabilizaci situace v prostoru operace. Zahrnuje sledování aktivit konfliktních stran v průběhu plnění přijatých dohod a včasné vyhodnocování získaných informací k případné výstraze a přijetí nezbytných ochranných opatření k zamezení vzniku nebo eskalace konfliktu. Vojáci plnící úkoly v pozorovacích a monitorovacích misích zpravidla nebudou ozbrojeni a jsou povinni zachovávat statut nestrannosti. Neměli by plnit své úkoly v prostorech, kde dochází k porušování dohod mezinárodního práva.
- **Dohled nad plněním dohod a smluv** mezi znesvářenými stranami jako je například zastavení palby, kontrola zbraní, výměna zajatců apod. Vojenské jednotky plnící tyto úkoly budou zpravidla ozbrojené.
- **Zprostředkovatelské mise**, uskutečňované formou rozmístění mírových jednotek mezi znesvářené strany, které přestaly mezi sebou válčit, s cílem dosáhnout stabilizace situace. Mírové jednotky pro plnění tohoto úkolu budou vždy ozbrojené a dostatečně silné k udržení svých postavení. Mohou být podporovány dalšími pohotovostními jednotkami.
- **Preventivní zasazení a přítomnost vojenských jednotek**, které pokrývají širokou škálu možných úkolů, přispívajících k podpoře a dodržování zákonů, nařízení a veřejného pořádku.
- **Zřízení a kontrola vyhrazených prostorů**, které přispívají k ochraně místního obyvatelstva, uprchlíků a podpůrných organizací pracujících v konfliktu postižené oblasti.

- **Zajištění pohybu** k udržení a bezpečnosti pohybu vlastních sil a **omezení pohybu** znesvářených stran. Uvedené úkoly se plní kontrolou pozemních komunikací a klíčových bodů, zřizováním bezletových zón a ochranou konvojů.
- **Demobilizace znesvářených stran a jejich odzbrojení** v prostoru operace k prosazení opatření k dodržování mírových dohod a příměří.

Uvedené úkoly plní mírové síly dostatečně vyzbrojené a zabezpečené tak, aby byly schopny udržet klid a pořádek v prostoru nasazení.

V operacích pro vynucení (prosazení) míru, i když jejich cílem není zničení ozbrojených jednotek znesvářených (nebo jedné ze znesvářených) stran může být bojové použití vojsk časté. Vedle způsobů a zásad vedení soudobého boje, uvedených v předchozích částech doktríny musí být vojenské síly a prostředky účastníci se tohoto typu operace připraveny k následujícím činnostem:

- ▲ **Násilné prosazení sankcí**, prováděné s hrozbou použití zbraní s cílem zamezit získávání zásob, surovin a zbraní, které by mohly posílit ekonomickou a vojenskou sílu kterékoliv ze zneprátelených stran. Sankce mohou být uskutečňovány pomocí blokády, izolace prostoru, zákazu letů a dalšími opatřeními.
- ▲ **Násilné oddělení konfliktních stran**, kdy situace vyžaduje jejich násilnou separaci uskutečněnou aktivní činností s cílem vytvořit demarkační čáry a demilitarizované zóny. Tím se současně mohou vytvářet podmínky pro následnou zprostředkovatelskou úlohu mírových sil.
- ▲ **Bojová činnost proti ozbrojenému odporu**, ve kterém se vojenské aktivity provádí v souladu se zásadami, uvedenými v 6. kapitole.

Je důležité, aby po splnění cílů operace pro vynucení (prosazení) míru přešly mírové síly na aktivity charakteristické pro upevnění (budování) míru. Tento požadavek může v praxi znamenat i vystřídání mírových sil, které byly použity ve fázi vynucení míru.

MOŽNÉ ÚKOLY VOJENSKÝCH SIL V PODPŮRNÝCH OPERACÍCH

Podpůrné operace se zpravidla budou uskutečňovat v součinnosti se státními a nestátními orgány a organizacemi.

Možnými úkoly vojsk v podpůrné operaci mohou být:

- **pomoc osobám postiženým humanitární či jinou katastrofou**, která může být uskutečňována poskytnutím zásobovacích, ubytovacích, zdravotnických a dopravních služeb,
- **záchranné práce**, uskutečňované v součinnosti s civilními záchrannými sbory,
- **evakuace obyvatelstva (osob) z postižených oblastí.**

V podmínkách AČR základním prostředkem, určeným k plnění těchto úkolů, jsou vojenské záchranné útvary. V případě nutnosti se mohou využívat jednotky druhů vojsk (pontonové, ženijní, chemické a další). Ostatní útvary a jednotky se v případě nutnosti vyčleňují v takovém složení, aby mohly vykonávat činnost obecného, pomocného a zabezpečovacího charakteru. Mohou být využity i k **asistenční činnosti** k zajištění veřejného pořádku apod.

UKONČENÍ NEBOJOVÝCH OPERACÍ

Nebojové operace, které byly realizovány jako reakce na ohrožení a krize, jejichž vznik byl vyvolán společenskými příčinami se ukončují zpravidla v situaci, kdy státní

orgány a orgány místní samosprávy jsou funkční a jsou schopné plnit své úkoly bez vnější pomoci.

Nebojová operace se ukončuje stažením vojsk. Stažení musí být uskutečňováno v souladu s politickým vývojem a může probíhat ve formě **rychlého, pomalého nebo částečného stažení**.

Podpůrné operace, které byly uskutečněny formou pomoci při živelních pohromách a katastrofách, se ukončují splněním záchranných prací a likvidací bezprostředních následků. V souladu s „Úmluvou o nucené a povinné práci“ (čl. 29) se pomoc zpravidla neposkytuje při obnovovacích a rekonstrukčních pracích a návratu postižených k normálnímu životu. Tyto aktivity jsou v kompetenci odpovědných státních a civilních orgánů a organizací a následného komerčního řešení.

Kapitola 8: „Národní úkoly obrany“

Česká republika plně akceptuje alianční princip nedělitelnosti bezpečnosti. Její obrana je plánována, připravována a uskutečňována tak, aby mohla dostát závazkům podle Severoatlantické smlouvy, článku 5. Současně je ve smyslu Charty OSN, článku 51, připravena zajišťovat bezpečnost České republiky a základní společenské hodnoty proti ohrožením v míru a při napadení.

ODPOVĚDNOST ZA ZAJIŠŤOVÁNÍ NÁRODNÍCH ÚKOLŮ OBRANY

Předpokladem dosažení cílů v oblasti zajištění bezpečnosti státu a základních společenských hodnot je koncepční připravenost a spolupráce všech rezortů státní správy.

Parlament vyhláší stav ohrožení státu a válečný stav.

Prezident republiky je vrchním velitelem ozbrojených sil.

Vláda odpovídá za obranu státu a jeho připravenost k řešení krizových situací. Vyhláší nouzový stav pro část nebo pro celé území státu. Ukládá úkoly orgánům krizového řízení, Bezpečnostní radě státu a věcně příslušným rezortům.

Bezpečnostní rada státu koordinuje a vyhodnocuje problematiku bezpečnosti ČR a připravuje vládě návrhy opatření k zajišťování bezpečnosti České republiky. Jejím stálým pracovním orgánem je výbor pro obranné plánování, výbor pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky a výbor pro civilní nouzové plánování. Pracovním orgánem zřízeným k řešení krizových situací je mezirezortní krizový štáb.

Ministerstvo obrany, jako ústřední administrativně správní orgán pro řízení hlavních sil obrany státu, jejichž základ tvoří Armáda České republiky, koordinuje činnost ministerstev a hlavních správních úřadů při přípravě k obraně státu. Pracovním orgánem ministra obrany pro řešení krizových situací je krizový štáb Ministerstva obrany ČR.

Ministerstvo vnitra je odpovědné za zajišťování vnitřní bezpečnosti státu v míru, ve všech stavech ohrožení státu, a za války. Zodpovídá za přípravu orgánů územní samosprávy a řídí jejich činnost při ohrožení státu.

Ostatní ministerstva a správní úřady odpovídají ve své působnosti v míru i ve všech stavech státu za realizaci úkolů při zajišťování obrany státu a jeho bezpečnosti.

Orgány územní samosprávy odpovídají za realizaci úkolů obrany a bezpečnosti na příslušné územně správní (regionální) úrovni v rozsahu stanoveném zákonem.

Generální štáb AČR je součástí Ministerstva obrany ČR. Je jeho samostatnou vojensko-správní a řídicí složkou. Je vrcholným vojenským orgánem pro velení a řízení AČR. Pracovním orgánem náčelníka Generálního štábu AČR při řešení krizových situací je operační středisko GŠ AČR.

ÚLOHA ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY PŘI ZAJIŠŤOVÁNÍ NÁRODNÍCH ÚKOLŮ OBRANY A BEZPEČNOSTI STÁTU

Pro AČR vedle jejího základního úkolu - obrany České republiky proti vnějšímu napadení a plnění mezinárodních smluvních závazků České republiky o společné obraně, vyplývají i povinnosti při zajišťování vnitřní bezpečnosti státu.

Síly a prostředky AČR lze v souladu s českým právním řádem použít při zajišťování obrany státního území, ústavního pořádku a bezpečnosti státu, ochrany státních hranic, střežení objektů důležitých pro obranu státu. Dále mohou být použity k záchranným pracím a humanitárním úkolům při pohromách, katastrofách nebo jiných závažných situacích, kdy jsou ohroženy životy, zdraví nebo značné majetkové hodnoty. Současně se podílí na úkolech vyplývajících z požadavků podpory hostitelské země vůči spojeneckým silám, nacházejícím se v souladu s příslušnými dohodami na území ČR, případně provádějícím tranzit přes území státu.

Uvedené úkoly může AČR plnit na území České republiky v duchu platné legislativy jak v době míru, tak v situacích, kdy byl vyhlášen nouzový stav, stav ohrožení státu nebo válečný stav.

Při obraně státu proti jeho napadení vnějším protivníkem jsou schopny síly a prostředky AČR uskutečnit operaci samostatně nebo společně se silami a prostředky Aliance působením ve společném uskupení.

(Poznámka: Upraví se ve vazbě na novelizovanou Vojenskou strategii ČR.)

K tomu v závislosti na stupni ohrožení České republiky nebo plánovaném použití AČR k zajištění splnění smluvních závazků v duchu platné legislativy zabezpečuje Generální štáb rozvinutí nezbytné části AČR nebo celé AČR na válečnou organizaci. Rozvinutí sil okamžité a rychlé reakce se může uskutečňovat samostatně. K mobilizačnímu rozvinutí AČR je vytvořen systém uvádění AČR do vyšších stupňů bojové pohotovosti a mobilizačního rozvinování.

ZAJIŠTĚNÍ CELISTVOSTI A NEDOTKNUTELNOSTI ÚZEMÍ STÁTU

Zajištění celistvosti a nedotknutelnosti státního území je jedním ze základních atributů svrchované moci suverénního státu. K realizaci tohoto úkolu AČR připravuje a rozvíjí síly, které jsou pod národním velením.

Území České republiky se v závislosti na charakteru konfliktu a ohnisku jeho vzniku může stát:

- o **bojovou zónou** v případě, kdy obrana státu se uskutečňuje v rámci spojenecké obrany přímo na vlastním teritoriu,
- o **podpůrnou zónou** v případě, kdy je nutno podporovat ozbrojené síly spojenců (např. při tranzitu přes naše území) a síly a prostředky AČR, působící mimo území České republiky,

- o spojovací zónou v případě, kdy konflikt probíhá na křídlech nebo mimo smluvní prostor Aliance.

Rozsah a způsob použití sil a prostředků Armády ČR, které jsou pod národním velením, bude vyplývat z postavení teritoria vzhledem ke konfliktu.

Hlavními úkoly při zajišťování celistvosti a nedotknutelnosti území státu zpravidla budou jeho obrana, ochrana obyvatelstva, obrana významných objektů důležitých pro obranu státu, obrana životně důležité infrastruktury, posílení ostrahy a případně uzávěra části státních hranic apod.

ÚČAST AČR PŘI ZAJIŠŤOVÁNÍ ÚSTAVNÍHO POŘÁDKU A BEZPEČNOSTI STÁTU

Zajišťování ústavního pořádku a vnitřní bezpečnosti státu je v odpovědnosti orgánů ministerstva vnitra. K posílení preventivního a represivního působení státu při narušení jeho vnitřní stability mohou být použity i síly a prostředky AČR. Potencionální ohrožení bezpečnosti představují všechny formy terorismu a organizovaný zločin, který může usilovat o průnik do politických a mocenských struktur státu. Rozsáhlé migrační vlny mohou přerůst do násilné činnosti migrantů.

Síly a prostředky AČR mohou být použity v souladu s platnou legislativou formou vojenské asistence ve prospěch orgánů ministerstva vnitra, případně mohou uskutečnit **operaci**, jejímž hlavním obsahem bude ochrana důležitých objektů státního, ekonomického nebo vojenského významu, podíl na zajišťování veřejného pořádku a další činnosti podle konkrétní situace.

V případě masové migrace na území státu to může být např. podíl na zřizování a zajišťování provozu uprchlických táborů, součinnost s Policií ČR při zvýšení ostrahy státní hranice, poskytování zdravotnických a logistických služeb.

V případě vojenské asistence se zpravidla vyčleněné jednotky pod velením svých velitelů předávají pod operační řízení orgánů ministerstva vnitra, které odpovídají za způsob využití vyčleněných jednotek a odborné plnění stanovených úkolů. Velitelé vyčleněných jednotek odpovídají plně za stav kázně a organizaci života. Zbraně mohou být použity způsoby v souladu s ustanoveními, platnými pro orgány ministerstva vnitra.

Plánování, příprava a vedení operace uskutečňované silami AČR k zajištění ústavního pořádku bude zpravidla probíhat za řízení NGŠ - velitele AČR. V případech podpůrné operace a asistenčního nasazení může být delegována odpovědnost v závislosti na stanovených cílech a rozsahu použití sil a prostředků na některého z operačních velitelů.

POUŽITÍ SIL A PROSTŘEDKŮ AČR PŘI ODSTRAŇOVÁNÍ NÁSLEDKŮ KATASTROF, POHROM A HAVÁRIÍ

Důsledkem rozsáhlých živelných katastrof a pohrom, mimořádných průmyslových a ekologických havárií a dalších nevojenských ohrožení může být nejen ohrožení obyvatelstva, hmotných statků a životního prostředí, ale i narušení vnitřní bezpečnosti, veřejného pořádku, chodu státní správy a samosprávy.

Síly a prostředky AČR mohou v takových případech podle rozsahu katastrofy (pohromy, havárie) provádět záchranné práce, působit v integrovaném záchranném systému nebo uskutečňovat **podpůrnou operaci**.

Záchranné práce představují dočasné organizované nasazení vojenských jednotek a techniky. Poskytují se podle zákona č. 219/1999 Sb. o ozbrojených silách ČR (hl. II, § 14) při pohromách nebo při jiných závažných situacích ohrožujících lidské životy, zdraví, značné majetkové hodnoty nebo životní prostředí.

Vyčleňování sil a prostředků AČR ve prospěch integrovaného záchranného systému se realizuje ve smyslu usnesení vlády České republiky č. 246 z 19. 5. 1993. O použití sil a prostředků nad rámec integrovaného záchranného systému rozhoduje vláda, v rámci IZS rozhoduje o nasazení náčelník Generálního štábu AČR. V případě nebezpečí z prodlení rozhodují o nasazení velitelé vojenských útvarů nebo náčelníci vojenských zařízení, které jsou nejbližší místu pohromy. Současně prostřednictvím svých nadřízených informují neprodleně náčelníka generálního štábu o nasazení k záchranným pracím.

Hlavním prostředkem, předurčeným do integrovaného záchranného systému, jsou vojenské záchranné útvary. K vyžádání jejich zásahu jsou oprávněni přednostově okresních úřadů a osoby stanovené § 18 zákona č. 219/1999 Sb. Kromě toho se u útvarů stále pohotovosti zpravidla určuje hotovostní jednotka.

Vojáci zpravidla vykonávají záchranné práce v organických celcích za řízení vojenských velitelů. Úkoly plní v souladu s plánem řešení krizové situace. Jejich podřízování civilními orgány je nepřípustné.

Při odstraňování následků katastrof a pohrom zvláště velkého rozsahu mohou vyčleňené síly a prostředky AČR uskutečňovat podpůrnou operaci. Jejím řízením bude zpravidla pověřen velitel sil územní obrany. Jeho základní povinností je koordinovat činnost použitých vojenských sil s civilními orgány a organizacemi.

Hlavním obsahem činnosti vojsk mohou být v souladu s charakterem katastrofy (pohromy, havárie) záchranné práce, evakuace ohroženého obyvatelstva, blokování zasaženého prostoru, střežení majetku, budování ochranných objektů a zařízení, pátrací akce, dopravní a zdravotní služby a další veřejně prospěšné práce.

PODPORA SPOJENECKÝCH OZBROJENÝCH SIL HOSTITELSKOU ZEMÍ

Jedním z důležitých národních úkolů je vojenská a civilní podpora, uskutečňovaná v míru i v krizových situacích ve prospěch spojeneckých ozbrojených sil, nacházejících se na území státu nebo při tranzitu přes ně.

I když platí princip národní odpovědnosti za logistické zabezpečení a vojska musí být na omezenou dobu po stránce logistické soběstačná, vyžaduje realizace společných operací a dalších aktivit podporu ze strany té země, na jejímž území se vojska jiné země nacházejí. Toho se dosahuje pružným a jednotným využitím dostupných zdrojů - civilních a vojenských. Priority logistického zabezpečení se stanovují podle konkrétní situace.

Civilní podpora se zabezpečuje z prostředků národního hospodářství na základě předem vznesených požadavků. Příslušné orgány AČR mohou v daném případě sehrávat zprostředkovatelskou úlohu.

Vojenská podpora se zabezpečuje z prostředků AČR, případně v kombinaci s civilními zdroji. Zahrnuje řadu činností, jako např. poskytnutí ubytování, stravování a parkování, zabezpečení doplnění PHM, opravy, překládky materiálů, zabezpečení spojení, řízení dopravy, poskytnutí zdravotnického zabezpečení, speciální pomoci a další.

K přijetí spojeneckých ozbrojených sil se stanoví prostory pro příjem, které představují prostory vhodné pro rozmístění vojsk v blízkosti hraničních přechodů, letišť a vykládacích železničních stanic. Podle potřeby se zřizují místa pro logistické zabezpečení přijetí.

Úkoly vojenské podpory hostitelskou zemí zabezpečují odborné orgány Ministerstva obrany a Generálního štábu AČR v součinnosti s dalšími rezorty. Realizátora podle charakteru úkolů určuje NGŠ AČR tak, aby vznikající požadavky byly řešeny pružně a na co možná nejvyšší úrovni velení.

Kapitola 9: „Národní odpovědnost“

Obrana ČR je souhrnem opatření mezinárodně politických, vojenských, bezpečnostních, hospodářských a ochranných, jejichž cílem je zajistit svrchovanost a celistvost demokratického státu před vnějším ohrožením.

Obrana ČR i přes členství v NATO je předně národní záležitostí. Musí být koordinována od nejvyšších stupňů politického rozhodování až po základní výkonné stupně. To představuje mít zavedený pružný způsob krizového managementu, odstrašování a obrany s možností rozšíření všeobecných schopností reakce proti různým formám ohrožení.

Jednou z odpovědností ozbrojených sil je poskytovat politickému vedení souhrnná doporučení týkající se politické strategie a požadavků na budování ozbrojených sil a materiálních požadavků. Ozbrojené síly jsou vládě odpovědné za formulaci a realizaci operačních aktivit a taktiky a od ozbrojených sil se požaduje, aby cvičily a připravovaly příslušníky ozbrojených sil pro krize, ozbrojené konflikty a válku.

PŘÍZPŮSOBIVOST ARMÁDY ČR NOVÝM POTŘEBÁM

Rychlé a nepřetržitě se měnící geopolitické prostředí, nové civilizační hrozby a tempo vojensko-technologického pokroku vyžadují včas reagovat na vznikající změny.

Přízpusobivost AČR měnícím se potřebám musí být úzce spojena s jasnými prioritami, jejichž cílový stav není omezen nejbližšími roky. Za rozhodující priority je nutno považovat dosažení takové úrovně, která je srovnatelná s ostatními armádami členských států Aliance a která umožňuje splnit poslání Armády ČR při zajišťování suverenity státního území. To vyžaduje existenci dobře lidsky i materiálně připravené armády, s nezbytnými zálohami, schopné efektivně využívat technologie, jimiž je vybavena, připravenými veliteli a vojáky k samostatné i společné činnosti v podmínkách širokého spektra operací a úkolů.

Současná úroveň rozvoje techniky vyžaduje i v armádě využívat mimo jiné i informační technologie a nové prostředky komunikace. Nově vznikající hrozby, z nich vznikající možná ohrožení a reakce mezinárodního společenství k jejich eliminaci vyžadují zvyšování mobility a vybavenosti sil AČR na všech jejích úrovních k zajištění účinného nasazení v požadovaných lhůtách a prostorech. Schopnost zjišťovat a analyzovat cíle v čase blízkém reálnému a co nej přesněji působit vhodnými prostředky ve správném čase proti nim, umožňuje přejít od masového nasazení sil a prostředků k selektivnímu a podstatně efektivnějšímu použití menších, ale kvalitnějších připravených a vyzbrojených sil. Organizační struktura AČR a její technologické

vybavení musí umožňovat s vyšší pružností reagovat na celou škálu vojenských a nevojenských ohrožení. Nové podmínky kladou nové požadavky na velitele všech stupňů velení, kteří musí být schopni s přehledem reagovat na rychle se měnící prostředí a účinně využívat nové technologie, zavedenou techniku a výzbroj a zvládnout optimální metody řešení situací.

EFEKTIVNÍ VYUŽITÍ ZDROJŮ A PROSTŘEDKŮ

Kvalita vojenské obrany státu je závislá na výši, stavu, dostupnosti a efektivnosti využití zdrojů, které jsou vyčleněny k jejímu zabezpečení.

Česká republika vytváří systém obranného plánování, který musí zajišťovat rozvoj vojenských kapacit nezbytných pro udržování potřebné úrovně obranyschopnosti státu v individuálním i kolektivním pojetí obrany a schopnost podílet se na udržování míru v mezinárodním měřítku účastí v operacích mimo území státu.

Zdroje a prostředky, poskytované státem armádě, jsou vzhledem k demografickým a ekonomickým možnostem státu omezené. K jejich efektivnímu a optimálnímu využití proto musí přispět každý vojenský profesionál a příslušník AČR.

Lidské zdroje představují občané ČR, kteří ze zákona podléhají branné povinnosti. Trend snižování počtů jednotlivých populačních ročníků, ale i požadavek kvality před kvantitou, vyžaduje budovat AČR jako poloprofesionální s postupným nárůstem její profesionální složky.

Věcné zdroje se zajišťují již v míru systémem akvizice, připravenosti hospodářské mobilizace a budováním obranné a vojenské infrastruktury.

Zásoby se zabezpečují pro dvojnásobek počtu mírových sil a navíc se indikují zdroje pro zabezpečení požadavků v rámci podpory spojeneckých ozbrojených sil hostitelskou zemí. Bojové zásoby se udržují na stanovené výši.

Finanční zdroje se zajišťují státním rozpočtem. Ve stavu ohrožení státu a ve válečném stavu se na základě rozhodnutí Parlamentu ČR předpokládá použití aktiv státu a všech dostupných zdrojů v rozsahu stanoveném zákonem.

ROZVOJ OSOBNOSTI VELITELŮ A VOJÁKŮ

Bez lidí, schopných pracovat v obtížných podmínkách možných budoucích konfliktů či při poskytování pomoci a odstraňování nevojenských katastrof, splnit stanovené úkoly nelze.

Velitelé musí být připraveni úspěšně řídit podřízené při činnosti v různorodém operačním prostředí a v národních i vícenárodních uskupeních při společném úsilí všech druhů vojsk.

Velitelé všech stupňů velení musí být schopni jednat se znalostí dané problematiky a převzít odpovědnost v rámci stanovených cílů při rozumné míře rizika. To vyžaduje postupně plně profesionalizovat velitelský sbor i na nejnižších stupních velení. Zvyšování profesionálních kvalit se realizuje vzdělávacím systémem a výcvikem, probíhajícím po celou kariéru vojenského profesionála.

Neméně náročné požadavky jsou kladeny na vojáky. Složitost situací, jejichž řešení budou vojáci vystaveni, vyžaduje silné osobnosti schopné správně reagovat nejen svými intelektuálními kvalitami a vycvičeností, ale i fyzickou a psychickou připraveností. Voják musí být osobností, která respektuje obecné hodnoty lidskosti a i v těch nejsložitějších situacích zůstává vždy myslícím člověkem. Složitost nových technologií

bude vynucovat postupnou profesionalizaci výkonných funkcí v obsluze nejsložitějších zbraňových a informačních systémů a techniky.

PŘÍPRAVA VELITELŮ, ŠTÁBŮ A VOJSK

Vzdělávání vojenských profesionálů a zvyšování jejich odborné kvalifikace je zajišťováno systémem vojenského školství, doplňovaného u některých odborností vzděláváním v zahraničí a případně i v civilních vzdělávacích zařízeních. Systém kariér, založený na osobních schopnostech a kvalifikačních předpokladech, musí zabezpečovat potřebnou prostupnost mezi velitelskými a štábními funkcemi.

Výcvik je trvalým úkolem AČR a cestou, jak připravit velitelský sbor, štáby a vojska k případnému nasazení.

Mírová příprava velitelů a štábů musí zajistit zvládnutí zásad vedení bojových a nebojových činností a jejich zabezpečení obecně a při působení ve společných operacích a osvojení si standardizovaných i nestandardních postupů při řešení různorodých situací při možných ohroženích státu.

Mírový výcvik AČR je zabezpečován mimo jiné systémem přímého nástupu odvedenců do výcvikových středisek druhů vojsk, kde absolvují základní výcvik jednotlivce a specialisty. Zdokonalovací výcvik specialisty a sladění jednotek až do stupně praporu (oddílů, letky) se uskutečňuje v organických jednotkách. Velitelé na úrovni velitele útvaru a výše mají právo stanovovat cíle výcviku v souladu s předpokládaným způsobem bojového použití jim podřízených jednotek. Konkrétní opatření se rozpracovávají ve směrnících (plánech) přípravy vojsk na příslušné kalendářní období bez zasahování do pravomoci a odpovědnosti podřízených velitelů.

Výcvik před zasazením se upravuje s ohledem na dobu přípravy, která je k dispozici a na možné úkoly předpokládaného zasazení s využitím poznatků, získaných z vyhodnocení předchozích zasazení. Současně se sladuje vytvořené uskupení pro zasazení a uskutečňují se cvičení jednotlivých stupňů velení. Výcvik pro nastávající zasazení se uskutečňuje s využitím všech prostředků, které jsou k dispozici v mírových posádkách a ve výcvikových prostorech podle zpracovaného kalendářního plánu, s předpokladem jeho pokračování i v prostoru zasazení.

Výcvik v době zasazení se uskutečňuje s cílem přizpůsobit se konkrétním podmínkám zasazení, zvládnutí nových způsobů činnosti, sladění osob, které přišly jako doplňky, střídání nebo výměna a jejich přizpůsobení se dané výzbroji a technice. Ve společných vícenárodních operacích se uskutečňuje podle pokynů velitele vícenárodních sil.

V souladu se stávající legislativou se zasazení v době míru mimo území státu zúčastňují vojáci z povolání a dobrovolníci z řad připravených a vycvičených záloh. Vojáci základní služby mohou být zasazení ve stavu ohrožení a válečném stavu státu v souladu s institutem mimořádné služby. Při zasazení s mobilizačním doplněním se plánuje a provádí zdokonalovací výcvik mobilizovaných osob s cílem obnovy jejich použitelnosti.

ZABEZPEČENÍ OPERACÍ

I když bojové a stabilizační operace budou probíhat téměř výlučně v mezinárodním rámci, pod odpovědností velitele vícenárodních sil a pod vícenárodním velením, je zabezpečení přípravné a dokončovací fáze operace v národní odpovědnosti.

Přípravná fáze operace začíná po předchozím rozhodování na politické a vojenské úrovni poté, kdy náčelník Generálního štábu AČR obdržel rozkaz k zahájení přípravy operace. Končí předáním vyčleněných a připravených sil pod operační velení (řízení) velitele vícenárodních sil.

Na základě rozhodnutí politického vedení státu stanovuje ministr obrany složení sil a prostředků AČR a jmenuje jejich velitele. Formování vyčleňovaných sil se uskutečňuje na bázi organických prvků existujících jednotek.

Zabezpečení osob, nasazovaných mimo území státu, se zajišťuje silami a prostředky MO v duchu zákonných ustanovení.

Logistická podpora a zdravotnické zabezpečení se při operacích mimo území státu zajišťuje silami a prostředky AČR, s využitím pomoci spojenců, civilních organizací nebo podpory hostitelským státem. Pokud není možná podpora třetí stranou, organizuje se silami a prostředky AČR. Ve prospěch logistické podpory vyčleňovaných sil a prostředků se vytváří národní podpůrný prvek.

Ve fázi vedení operace se v rámci národní odpovědnosti uskutečňují doplňování osob, rotace jednotek, duchovní péče a sociální zabezpečení rodinných příslušníků. Logistická podpora nasazených sil je realizována národním podpůrným prvkem.

V dokončovací fázi operace, která začíná předáním vyčleněných sil pod národní velení, se po provedených přesunech jednotlivé části zpětně včleňují do mírových organizačních struktur. Následná péče se věnuje personálu, který byl zasazen, počínající lékařskými prohlídkami až po udělení dovolených a dosažení pohotovosti k plnění dalších úkolů. Zprovozňuje se použitá technika a výzbroj a obnovují se zásoby a logistická soběstačnost zasazených jednotek.

Zabezpečení operací, uskutečňovaných výhradně silami a prostředky AČR pod národním velením, se uskutečňuje v závislosti na charakteru a úkolech operace vlastními silami a prostředky a formou podpory vojsk.

Logistická podpora je realizována systémem logistiky taktického a operačního stupně, který je napojen na subsystém armádní a mimorezortní logistiky.

Zdravotnické zabezpečení je realizováno kombinovaným polním a územním systémem, v němž se využívají síly a prostředky polní zdravotnické služby spolu se zdravotnickými zařízeními AČR a zařízeními civilního zdravotnictví na daném teritoriu.

Policejní ochrana se realizuje v rozsahu úkolů stanovených zákonem o Vojenské policii v oblastech její působnosti.

Důležitým aspektem zabezpečení operací je včasné a správné informování veřejnosti. Spolu s úzkým stykem s rodinnými příslušníky napomáhá formovat a udržovat podporu veřejnosti a má vliv na morální stav vojsk při plnění jim stanovených úkolů.

ORGÁNY NÁRODNÍHO VELENÍ A JEJICH ODPOVĚDNOSTI

Rozhodování o zasazení ozbrojených sil ve značném rozsahu závisí na stupni, v němž jsou důležité státní zájmy považovány za ohrožené. Strategický proces spočívá v převedení těchto zájmů do cílů. Účelem strategického procesu je vytvořit prostředky a příležitosti pro dosažení těchto cílů. Rozlišují se čtyři vzájemně související úrovně strategického procesu, a to: politicko-strategická, vojensko-strategická, operačně strategická a taktická.

- a) Politicko-strategická úroveň je zaměřena na použití státních zdrojů pro dosažení cílů bezpečnostní politiky. Zabývá se všeobecnými hledisky zasazení ozbrojených sil a zahrnuje ekonomickou, vojenskou, sociální a diplomatickou složku.
- b) Vojensko-strategická úroveň. Vojenská složka politicko-strategické úrovně je známá jako vojenská strategie. Vojenská strategie je uměním a vědou o budování a zasazení ozbrojených sil pro dosažení politicko-strategických cílů.
- c) Operačně strategická úroveň je zaměřena na zasazení vojenských prostředků pro dosažení vojensko-strategických cílů. V praxi se uskutečňuje stanovením operačních cílů, řízením operací a zasazováním prostředků v různých oblastech operací.
- d) Taktická úroveň. Na taktické úrovni jsou vojenské prostředky zasazovány, aby bylo dosaženo operačně strategických cílů. Taktika je uměním používání ozbrojených sil ve střetnutí s protivníkem. Taktická úroveň je ta úroveň, na níž jsou ozbrojené síly zasazovány do boje.

Závěr

Doktrína AČR dává návod, jak efektivně používat síly a prostředky AČR při společné činnosti v soudobých operacích a při zajišťování národních úkolů obrany a bezpečnosti státu. Její užití má cyklický průběh. Poznatky z bojových nasazení a cvičení, rozvoj vojenského myšlení, nové technologie a měnící se politické prostředí vyžadují její průběžnou aktualizaci a při kvalitativních změnách i přepracování. Vydání Doktríny AČR je krokem k tomu, jak usnadnit příslušníkům velitelského sboru AČR porozumět a vypořádat se s různorodými situacemi, s nimiž mohou být konfrontováni.

Součástí Doktríny AČR jsou podpůrné doktríny (doktríny jednotlivých oblastí), zabývající se specifickými činnostmi ve prospěch společné činnosti sil a prostředků AČR při podpoře národních zájmů a při společném působení s ozbrojenými silami spojenců:

Personální doktrína poskytuje základní vodítka a postupy pro velitele, vztahující se k personálnímu zabezpečení operací.

Doktrína vojenského zpravodajství vymezuje základní principy a činnosti zpravodajství a průzkumu ve vojenských operacích.

Operační doktrína odráží specifika činnosti ve společných operacích a řeší problematiku organizace velení vojskům v operacích.

Logistická doktrína řeší problematiku logistické podpory operací v celém spektru logistických služeb a ve zdravotnickém zabezpečení a podporu spojeneckých sil při jejich činnosti na území ČR.

Doktrína systémů velení a řízení řeší problematiku systémů podpory velení ve vojenských operacích.

Použitá literatura:

- Bezpečnostní strategie České republiky, Praha 1999.
- Vojenská strategie české republiky, Praha 1999.
- Strategická koncepce NATO pro 21. století, návrh, 1999.
- Společná alianční publikace (Allied Joint Publication) 01/A/ - AJP-01/A/, 1998.
- Doktrína pozemních sil - ATP-35/B/.
- Doktrína vzdušných sil - ATP-33/A/.
- Doktrína pozemního vojska Královské nizozemské armády (Landmacht Royal Netherlands Army Military Doctrine), 1996.
- Britská obranná doktrína (British Defence Doctrine).
- Velení vojskům (Truppenführung). Návrh předpisu Bundeswehru HDV 100/100, 1997.